

Θεοδώρα Γιαννίτση,

*διδάκτωρ ιστορικών επιστημών Κρατικού Πανεπιστημίου Μόσχας «Lomonosov»,
διευθύντρια Κέντρου Ελληνικού Πολιτισμού (Κ.Ε.Π.) Μόσχας (www.hecucenter.ru)*

«Σφαιρική, πολυεπίπεδη πολιτιστική-εκπαιδευτική-διαφωτιστική δράση του Κέντρου Ελληνικού Πολιτισμού – Κ.Ε.Π. (www.hecucenter.ru): αποτελέσματα δράση ετών 2005 - 2022. - ανάγκη και νομοτέλεια. Εχέγγυο σύσφιξης σχέσεων, διεθνικής ειρήνης και ομόνοιας! Ελλάδα – Ρωσία: κοινές σελίδες ιστορίας. - Ελληνισμός και Φιλελληνισμός στη Ρωσία: παρελθόν, παρόν, μέλλον.»

Στη Μόσχα λειτουργεί από το Νοέμβριο του 2005 το Κέντρο Ελληνικού Πολιτισμού (Κ.Ε.Π. – www.hecucenter.ru). Πρόκειται για κοινωνικό φορέα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, που ως στόχο έχει τη διάδοση του ελληνικού πολιτισμού στη Ρωσία, την ενίσχυση των ελληνο-ρωσικών πολιτιστικών σχέσεων και την αξιοποίηση του υπάρχοντος δυναμικού, Ελλήνων και Φιλελλήνων, όλων αυτών που με τη δράση τους συμβάλλουν στην ελληνορωσική σύμπραξη.

Η δραστηριότητα του Κ.Ε.Π. συνεπάγεται δρομολόγηση προγραμμάτων σε τακτική βάση (διδασκαλία γλώσσας, διαλέξεις ελληνικής ιστορίας, μαθήματα ελληνικού χορού, σύσταση χορωδίας ελληνικού τραγουδιού, λειτουργία θεατρικών εργαστηρίων), καθώς και έκτακτων-μεμονωμένων προγραμμάτων, όπως εκδηλώσεις, αφιερωμένες, για παράδειγμα, σε εθνικές επετείους και ιωβηλαία, επιστημονικά συνέδρια, εκθέσεις, παρουσιάσεις βιβλίων, συναυλίες, προβολές ταινιών, φστιβάλ, θεατρικές πραστάσεις, ενώ παράλληλα στηρίζει τις έρευνες γύρω από τις ελληνορωσικές σχέσεις και αναπτύσσει εκδοτική δραστηριότητα.

Παράλληλα στο Κέντρο λειτουργούν δανειστική βιβλιοθήκη, ταινιοθήκη και μουσικό αρχείο, προσιτά σε κάθε ενδιαφερόμενο.

Στόχο μας αποτελεί, μέσα από σφαιρικές, πολυεπίπεδες δράσεις, η μύηση του ρωσικού φιλελληνικού κοινού στην απύθμενου πλούτου πολιτισμική κληρονομιά της Χώρας μας, της Ελλάδας.

Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας αποτελεί πρωταρχικό πρόγραμμα και μέλημα του Κέντρου Ελληνικού Πολιτισμού.

Ελληνική Γλώσσα, η γλώσσα του Ομήρου και του Θουκυδίδη, του Σοφοκλή και του Αριστοτέλη, η γλώσσα των Αγίων Γραφών, των βυζαντινών χρονογραφημάτων, η γλώσσα του Σολωμού και του Κάλβου, του Παλαμά, του Ελύτη, του Ρίτσου, η γλώσσα που τεκμηριώνει και αντικατοπτρίζει τη συνέχεια του Ελληνισμού από την αρχαιότητα έως της μέρες μας. Η γλώσσα, η οποία ομιλείται σε μία από τις, αναμφίβολα, σαγηνευτικότερες γωνιές του πλανήτη, τόπο απaráμιλλου κάλλους, αισθησιακής φυσικής ομορφιάς, αλλά και εξαιρετικά πλούσιας ιστορίας και πολιτισμού, μοναδικών μνημείων, γενέτειρα διαχρονικών αξιών και ιδεωδών, που αποτελεί πηγή έμπνευσης για τους δημιουργούς, για ανθρώπους των γραμμάτων και τεχνών ανά τους αιώνες και δεν δύναται να αφήσει αδιάφορο και ασυγκίνητο και τον πλέον απαιτητικό περιηγητή.

Με αμείωτο το ενδιαφέρον εκ μέρους του κοινού, Ελλήνων και Φιλελλήνων, για **δέκατη έβδομη (17^η)** συνεχή ακαδημαϊκή χρονιά (2020-2021) η διδασκαλία γλώσσας πραγματοποιήθηκε σε καθημερινή βάση, υβριδικά, δια ζώσης και διαδικτυακά.

Οι εστίες μας διάδοσης της ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού:

- Βιβλιοθήκη Νο 174 επωνυμία. Dante Alighieri, m. University, 8-2, Stroitelei str.
- Russian State Social University (RSSU), m. Botanicheskiy sad, st. Wilhelm Pieck, 4, κτίριο 1
- Institute of International Transport Communications (IMTK), σταθμός μετρό Maryina roscha/Savelovskaya, οδός. Novosushchevskaya, 26A
- Ναός Αγίου Πέτρου και Παύλου, σταθμός μετρό Krasnye Vorota/Komsomolskaya
- Διεθνές Ίδρυμα Σλαβικής Λογοτεχνίας και Πολιτισμού, σταθμός μετρό Novokuznetskaya, λωρίδα Chernigov, 9/13, κτίριο 2
- Γυμνάσιο «Ελλάς» μετρό Kashirskaya, οδός. Koshkina d. 6
- Ναός Κατάθεσης του Ράβδου της Υπεραγίας Θεοτόκου, αγ. Dokukina, 15
- Ρωσική Κρατική Παιδική Βιβλιοθήκη σταθμός μετρό Oktyabrskaya, Kaluzhskaya pl. 1
- Εκκλησία της Ζωοδόχου Τριάδας Πατριαρχικό Μετόχιο στο Αρχοντικό Sviblovo (m. Botanichesky Sad, Lazorevy proezd, 15, σ. 3)
- Κρατικό Παιδαγωγικό Πανεπιστήμιο της Μόσχας 119571, Μόσχα, λεωφόρος Vernadsky, 88 (μετρό Yugo-Zapadnaya)
- ΜΟΛΩΝ ΛΑΒΕ Μόσχα, αγ. Οδός B. Gruzinskaya, 39
- Κέντρο Κοινωνικής Υποστήριξης Δήμου Μόσχας/Κέντρο Συνεργασίας NPO στο SAO GBU, (Petrozavodskaya 18/1, σταθμός μετρό Belomorskaya, λεωφορείο αρ. 90, 3η στάση).
- Ναός των Αγίων Πάντων στο Kulishki, (πλατεία Slavyanskaya, 2)
- «Οίκος των Εθνών», (οδός Schepkina, 22)
- Εκκλησία της Αναστάσεως του Λόγου στη περιοχή Danilovskaya Sloboda, αγ. μέσος Starodanilovskiy περ. 3, (σταθμός μετρό Tulsкая)

Στις συνθήκες των περιοριστικών μέτρων εξαιτίας της πανδημίας του κορονοϊού, άμεσα μεταφέραμε τα μαθήματά μας σε εξ αποστάσεως διδασκαλία, ώστε συνεχιστεί αδιάκοπα το εκπαιδευτικό-διαφοτιστικό λειτούργημά μας.

Την απελθούσα 2021-2022 ακαδημαϊκή χρονιά λειτούργησαν 37 τμήματα γλώσσας, εκ των οποίων τα 2 για ρωσόφωνα παιδιά και τα 6 για ελληνόφωνα παιδιά, ενώ όλα τα υπόλοιπα λειτούργησαν για ενήλικες.

Τα τελευταία χρόνια τα μαθήματα ελληνικής γλώσσας παρακολουθούν περί τα 600 άτομα. Πρόκειται για ομογενείς και Φιλέλληνες, η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων ταξιδεύουν τακτικά στην Ελλάδα. Τα τελευταία τέσσερα (4) χρόνια έχουμε καταγράψει πρωτοφανή αριθμό ενδιαφερομένων να διδαχθούν την ελληνική γλώσσα, που ανέρχεται μέχρι και τα 1500 άτομα. Το ακαδημαϊκό έτος 2013-2014 λειτούργησαν 25 τμήματα γλώσσας, ενώ κατεγράφη ο πρωτοφανής αριθμός ενδιαφερομένων να διδαχθούν τη νεοελληνική, που ανήλθε σε 1400 άτομα. Την ακαδημαϊκή χρονιά 2014-2015, ο αριθμός των εγγραφών ξεπέρασε τις 1500 (στοιχεία Σεπτεμβρίου 2014) και λειτούργησαν 35 τμήματα γλώσσας (εκ των οποίων 3 για παιδιά), ενώ την ακαδημαϊκή χρονιά 2015-2016 οι εγγραφές ανήλθαν σε 1500 και λειτούργησαν 37 τμήματα γλώσσας. Το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017 λειτούργησαν 27 τμήματα γλώσσας, εκ των οποίων τα 3 για παιδιά. Τις ακαδημαϊκές χρονιές 2017-2018, 2018-2019 λειτούργησαν 25 τμήματα γλώσσας, εκ των οποίων τα 3 επίσης για παιδιά. Την ακαδημαϊκή χρονιά 2020-2021 λειτούργησαν 21 τμήματα γλώσσας, τα 17 εκ των οποίων σε διαδικτυακή, on-line, σύνδεση, 1 στη Βιβλιοθήκη-Αναγνωστήριο «Αλέξανδρος Πούσκιν», 2 στο Εστιατόριο ελληνικής κουζίνας «ΜΟΛΩΝ ΛΑΒΕ» και 1 στο Κέντρο Κοινωνικής Υποστήριξης Δήμου Μόσχας. Δύο (2) από τα 21 τμήματα είναι παιδικά.

Ήδη από το 2007 το Κ.Ε.Π. επανδρώνεται και με Έλληνα εκπαιδευτικό-φιλόλογο, εν Μόσχα αποσπασμένο, του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ενώ από τον Απρίλιο του 2018, επανδρωθήκαμε και με αποσπασμένο εκπαιδευτικό, ειδικευμένο στους ελληνικούς παραδοσιακούς χορούς και τα βιωματικά εργαστήρια.

Το Μάρτιο του 2014 εντάξαμε την ελληνική γλώσσα στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Ορθόδοξου Γυμνασίου «Μητροπολίτης Πλάτων», που εδράζει στις εγκαταστάσεις του Μοναστηρίου του Αγίου Νικολάου της Μόσχας και ξεκίνησε τη λειτουργία του το Σεπτέμβριο του 2013. Το Φεβρουάριο του 2015, στο πλαίσιο επίσημης επίσκεψής της στη Μόσχα, κατόπιν πρωτοβουλίας του Κ.Ε.Π., το Γυμνάσιο επισκέφθηκε η πρώτη κυρία της Κύπρου, η σύζυγος του προέδρου της χώρας κα Άντρυ Αναστασιάδου, κατόπιν πρόσκλησης της οποίας τον Ιούλιο του 2015 επισκέφθηκαν την Κύπρο 19 μαθητές και καθηγητές του Γυμνασίου και είχαν τη δυνατότητα άμεσης επαφής και γνωριμίας με τη γλώσσα και την ιστορία του τόπου. Ακολούθησε αδελφοποίηση του εν λόγω γυμνασίου με το Ορθόδοξο Γυμνάσιο Λεμεσού «Κρυφό Σχολείο» και μετάβαση στη Μόσχα φιλοξενία μαθητών, γονέων από την Κύπρο και της διευθύντριας του Ορθόδοξου Γυμνασίου Λεμεσού στις εγκαταστάσεις του Γυμνασίου «Μητροπολίτης Πλάτωνας». Το Σεπτέμβριο του 2014 λειτούργησε νέα εστία διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στο Γυμνάσιο «Ελλάδα», στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα του οποίου η ελληνική εντάχθηκε, για τους μαθητές του Γυμνασίου, το Φεβρουάριο του 2017.

Το Σεπτέμβριο του 2017 εντάξαμε την ελληνική γλώσσα στο **Κρατικό Ορθόδοξο Πανεπιστήμιο της Μόσχας «Άγιος Τύχων»**. Μετά από διαβουλεύσεις των τελευταίων ετών, η ελληνική γλώσσα επανεντάχθηκε τον Σεπτέμβριο 2019 στο πρόγραμμα του **Κρατικού Γλωσσολογικού Πανεπιστημίου της Μόσχας** [μετά από ένα δάλειμμα άνω της 20ετίας], ενώ από το Σεπτέμβριο του 2018 την ελληνική γλώσσα εντάξαμε σε δύο καινούριες πανεπιστημιακές εστίες της Μόσχας, στο Κρατικό Παιδαγωγικό Πανεπιστήμιο της Μόσχας (λειτουργούν 6 τμήματα για τους φοιτητές του Πανεπιστημίου) και στο Δημοτικό Παιδαγωγικό Πανεπιστήμιο της Μόσχας (λειτουργήσα 2 τμήματα).

Αυτή τη στιγμή ο αριθμός των καθηγητών μας ελληνικής γλώσσας ανέρχεται σε δέκα τρεις (13).

- Το Κ.Ε.Π., ταυτόχρονα, πραγματοποιεί μεμονωμένες εκδηλώσεις, αφιερωμένες, για παράδειγμα, σε εθνικές επετείους και ιωβηλαία, επιστημονικά συνέδρια, εκθέσεις, παρουσιάσεις βιβλίων, συναυλίες, προβολές ταινιών, ενώ παράλληλα στηρίζει τις έρευνες γύρω από τις ελληνορωσικές σχέσεις και αναπτύσσει εκδοτική δραστηριότητα. Κορυφαίες εκδηλώσεις υπήρξαν η διοργάνωση στην Κρατική Βιβλιοθήκη της Ρωσίας τον Οκτώβριο του 2007 έκθεσης βιβλίου και επιστημονικής ημερίδας με τίτλο «**Η Ναυμαχία του Ναυαρίνου στη αρχεία της Κρατικής Βιβλιοθήκης της Ρωσίας**», αφιερωμένης στα 180 χρόνια της ιστορικής Ναυμαχίας, η διοργάνωση σειράς συναυλιών στο Ωδείο Τσαϊκόφσκι (2007), τη μουσική ακαδημία «Γκνέσινιχ» (2006), στο Μουσείο «Πούσκιν» (2010) και, η συναυλία, με έργα Ελλήνων συνθετών, της πιανίστας Άννας Χατζησυμεωνίδου τον Ιούνιο του 2008 στα ανάκτορα «Τσαρίτσινο», η συναυλία προώθησης νεαρών ταλέντων – του Παναγιώτη Τροχόπουλου και του Νίκου Σαββίδη (Μάιος 2006), η συναυλία «**Μουσική περιύγηση ανά την Ελλάδα με το Γιάννη Κότσιρα**» (Μέγαρο Μουσικής Μόσχας, Ιούνιος 2011), συναυλία, αφιερωμένη στη μνήμη του μαέστρου Οδυσσέα Δημητριάδη (Μέγαρο Μουσικής Μόσχας, Δεκέμβριος 2011), παρουσιάσεις ντοκουμαντέρ του Κ.Ε.Π. για τη ζωή ομογενών βετεράνων του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου (2008), εκθέσεις ζωγραφικής (οι περισσότερες συνοδεύθηκαν και από έκδοση καταλόγου) με τίτλο «**Το ωραίο δε χρειάζεται τεκμηρίωση**» (2007), «**Η Ελλάδα μέσα από το βλέμμα Ρώσων ζωγράφων**»

(2008), «Οι Έλληνες της Μόσχας ζωγραφίζουν – μία πρώτη συνάντηση γνωριμίας» (2009), «Η Ελλάδα εμπνέει» (2010), «Αλμπίνα Ακρίτα-ελληνική καρδιά-ρωσική ψυχή» (2015) κ.α., έκθεση φωτογραφίας «**ΕΛΛΑΔΑ: ΣΤΙΓΜΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ**», που πραγματοποιήθηκε στις εγκαταστάσεις της Πινακοθήκης «Na Kashirke», εγκαινιάζοντας, παράλληλα, και το Αφιερωματικό Έτος Ελλάδας-Ρωσίας 2016 (22 Ιανουαρίου 2016). Η εν λόγω έκθεση αποτέλεσε αποκόμμη του ομώνυμου Διαγωνισμού «**ΕΛΛΑΔΑ: ΣΤΙΓΜΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΥΤΥΧΙΑΣ**», που υπήρξε συνδιοργάνωση της Κεντρικής Βιβλιοθήκης της Μόσχας Νο 174 «Δάντε Αλιγκέρι», του Κέντρου Ελληνικού Πολιτισμού και της Φωτογραφικής Λέσχης "M-53". και είχε ως στόχο την, όσο το δυνατό, πληρέστερη γνωριμία με την ιστορία και τον πολιτισμό της Ελλάδας, ενώ απευθύνονταν σε Έλληνες και Φιλέλληνες, σε όλους όσους αγαπούν και ενδιαφέρονται για τη Χώρα μας. Η Οργανωτική Επιτροπή έλαβε συνολικά 1930 έργα από 514 συμμετέχοντες από 12 χώρες (Ρωσία, Ελλάδα, Λετονία, Γερμανία, Ιταλία, Σερβία, Ουκρανία, Λευκορωσία, Κύπρος, Τσεχία, Καζακστάν, Μολδαβία). Μετά από πολύμηνη και επίπονη εργασία, η κριτική επιτροπή, που αποτελείται από επαγγελματίες του κλάδου, επέλεξε 100 φωτογραφίες, οι οποίες και εκτέθησαν στο πλαίσιο της εν λόγω έκθεσης. **Πρώτη εβδομάδα ελληνικού κινηματογράφου (26.03.2012-01.04.2012)– έργο εθνικής σημασίας** – που συνοδεύθηκε από παράλληλες εκδηλώσεις (έκθεση ζωγραφικής, γευσιγνωσία, συναυλίες, και είχε τεράστια απήχηση στην κοινωνία της ρωσικής πρωτεύουσας. Η **δεύτερη εβδομάδα ελληνικού κινηματογράφου (29 Μαρτίου – 05 Απριλίου 2013)** ήταν αφιερωμένη στο μεγάλο Έλληνα κωμικό ηθοποιό **Θανάση Βέγγο**, ενώ η **Τρίτη Εβδομάδα Ελληνικού Κινηματογράφου** (σύμπραξη με την Κρατική Ταινιοθήκη της Ρωσίας «GOSFILMOFOND») πραγματοποιήθηκε πρόσφατα, την περίοδο 2-8/10/2017. Το 2016, σε σύμπραξη με τα Υπουργεία Πολιτισμού Ελλάδας και Ρωσίας, πραγματοποιήσαμε **Κινηματογραφικό Αφιέρωμα στον Ελληνικό Κινηματογράφο** (την περίοδο 4-8/10/2017).

Επιπλέον, σε μία εξαιρετικά ευχάριστη και άμεση ατμόσφαιρα πραγματοποιήθηκε, **τη Δευτέρα 22 Απριλίου 2013** στις εγκαταστάσεις της Κεντρικής Βιβλιοθήκης της Μόσχας Νο 174 «Δάντε Αλιγκέρι» η τελετή απονομής βραβείων των διαγωνιζομένων στο Διαγωνισμό **«Ανακάλυψε την Ελλάδα σου»**. Το εν λόγω εγχείρημα αποτέλεσε συνδιοργάνωση της Κεντρικής Βιβλιοθήκης της Μόσχας Νο 174 «Δάντε Αλιγκέρι» και του Κέντρου Ελληνικού Πολιτισμού (Κ.Ε.Π.) και ως στόχο έθεσε την, όσο το δυνατό πληρέστερη, γνωριμία με την ιστορία και τον πολιτισμό της Χώρας μας και απευθύνονταν σε Έλληνες και Φιλέλληνες, σε όλους όσους αγαπούν και ενδιαφέρονται για την Ελλάδα ανά την επικράτεια της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Ο Διαγωνισμός ξεκίνησε στις 01 Ιανουαρίου 2013 και ολοκληρώθηκε στις 31 Μαρτίου 2013, ενώ σε αυτόν δικαίωμα συμμετοχής είχαν άτομα άνω των 14 ετών από όλες της Περιφέρειες της Ρωσίας. Η ανταπόκριση του κόσμου ήταν συγκινητική και εντυπωσιακή, ουσιαστικά ξεπέρασε κάθε προσδοκία. Συγκεντρώθηκαν **736 απαντήσεις από 746 συμμετέχοντες**, οι περισσότερες εκ των οποίων αποτελούν αναλυτικές παρουσιάσεις, που συνοδεύονται από πλούσιο εικαστικό, φωτογραφικό και λοιπό υλικό. Ιδιαίτερα συγκίνησαν συμμετοχές μαθητών ορφανοτροφείων της Ρωσίας, καθώς και μαθητών σχολείου της περιοχής του Βόλγκογκραντ, οι οποίοι προέβησαν σε σύσταση νέου Δικτυακού Τόπου με τις ερωτήσεις-απαντήσεις του Διαγωνισμού <http://vk.com/away.php?to=http%3A%2F%2Fruslanhj.wix.com%2Fgeografiya> και οι οποίοι, τελικά, κέρδισαν το πρώτο βραβείο. Συμμετείχαν εξάλλου, και διαγωνιζόμενοι από την Ουκρανία, από την Περιφέρεια του Ντονέτσκ, με έντονο ελληνικό-ομογενειακό στοιχείο.

Με μεγάλη επιτυχία πραγματοποιήθηκε την περίοδο 19-25 Μαρτίου 2015, με την ευκαιρία συμπλήρωσης, το 2015, 10ετούς δράσης του ΚΕΠ, **δέκα (10) χρόνων δράσης, άοκνης και πολυεπίπεδης προσπάθειας προβολής της Ελλάδας, σφαιρικής ανάδειξης του πολιτισμού της στη ρωσική πρωτεύουσα, αλλά και στις ρωσικές Περιφέρειες**, η Πρώτη Εβδομάδα Ελληνικού Πολιτισμού, η οποία περιλάμβανε πολυεπίπεδες δράσεις (διαλέξεις, θεατρικά δρώμενα, κινηματογραφική προβολή, βραδυά ποίησης, εορταστική βραδυά, αφιερωμένη στην Επέτειο της Εθνικής Παλιγγενεσίας, master-classes ελληνικού παραδοσιακού χορού και καλλιτεχνικών, παρουσιάσεις βιβλίων κ.α.

Αξιοσημείωτα, αναμφίβολα, τα θεατρικά μας εγχειρήματα, η ένταξη αρχαίας δραματουργίας στο ρεπερτόριο ρωσικών θεάτρων, με μία ευρύτατη γεωγραφική ακτίνα. Συγκεκριμένα, ανέβηκαν και παίζονται οι εξής κάτωθι παραστάσεις [στο σημείο αυτό επιθυμούμε να επισημάνουμε ότι τα ρωσικά θέατρα είναι Θέατρα Ρεπερτορίου, με περί τα 30 θεατρικά έργα να παίζονται καθ' όλη τη διάρκεια εκάστης θεατρικής σεζόν και για πολλά χρόνια, με αποτέλεσμα οι αρχές ελληνικές τραγωδίες, που προτείναμε και εντάξαμε στο ρεπερτόριο των ρωσικών θεάτρων, να παίζονται επί σειρά ετών]:

«**Αντιγόνη**» Σοφοκλέους, Θέατρο Μόσχας «Luna Theater», πρεμιέρα - Φεβρουάριος 2014.

«**Τρωάδες**» Ευριπίδου, Κρατικό Ακαδημαϊκό Μουσικό Θέατρο Ταυρίδας, πρεμιέρα - Μάρτιος 2017.

«**Ιππόλυτος**» Ευριπίδου, Βόρειο Κρατικό Δραματικό Θέατρο Ομσκ «Μιχαήλ Ουλιάνοβ», Ιούνιος 2017.

«**Λυρική Αντιγόνη**», διασκευή του έργου του Σοφοκλέους σε μετάφραση Ανδρέα Ζούλα), Αθήνα, Άργος, Μάρτιος 2018.

«**Οιδίπους Τύραννος**», Σοφοκλέους, Βόρειο Κρατικό Δραματικό Θέατρο Ομσκ «Μιχαήλ Ουλιάνοβ» (καρδιά της Σιβηρίας), Ιούλιος 2018.

«**Οιδίπους Τύραννος**», Σοφοκλέους, Δραματικό Θέατρο Άπω Ανατολής (πόλη του Βλαντιβοστόκ) «Μαξίμ Γκόρκι», Μάιος 2019.

«**Αρχαίος Κόσμος - ΜΥΗΣΙΣ**», μουσικο-δραματικό-θεατροποιημένο δρώμενο, σύμπραξη με καλλιτέχνες του Μουσικού θεάτρου «Στανισλάβσκι & Νεμιρόβιτς-Ντάντσενκο», Φεβρουάριος 2020.

«**Το Τραγούδι του Αντιζιμουσκάι**», Βόρειο Κρατικό Δραματικό Θέατρο Ομσκ «Μιχαήλ Ουλιάνοβ» (καρδιά της Σιβηρίας), Ιούνιος 2021.

Αναμφίβολα, σταθμό στην ιστορία του Κ.Ε.Π. αποτέλεσε η αναστήλωση της ρωσικής εκκλησίας του Αγίου Νικολάου στη νήσο Σφακτηρία, στον κόλπο του Ναυαρίνου, αφιερωμένη στη μνήμη των Ρώσων ναυτικών, που έλαβαν μέρος στη θρυλική Ναυμαχία τον Οκτώβριο του 1827, θυσιάζοντας τη ζωή τους για την απελευθέρωση του Ελληνικού Λαού. Πρόκειται για εγχείρημα που δρομολογήσαμε προς 2ετίας με ένθερμους Ρώσους Φιλέλληνες. Τα θυρανοίξια της ανακαινισμένης εκκλησίας έλαβαν χώρα στις 18/10/21 και εντάχθηκαν στις εκδηλώσεις των επίσημων ΝΑΥΑΡΙΝΕΙΩΝ. Ειδικά για τις ανάγκες της αναστήλωσης μεταφέραμε 30 κυβικά μέτρα ξυλείας στην Ελλάδα και 7 ειδικευμένους αναστηλωτές. Το όλο εγχείρημα πραγματοποιήθηκε με την αγαστή σύμπραξη και συνεργασία με τον Δήμο Πύλου/Νέστορος.

Δραπτόμεθα της ευκαιρίας για να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας στον Δήμαρχο κ. Παναγιώτη Καρβέλα και το επιτελείο του για την αγαστή συνεργασία, την εποικοδομητική διάθεση και αποτελεσματικότητα.

Παράλληλα με τα θυρανοίξια, στα οποία συν-λειτούργησαν Έλληνες και Ρώσος κληρικοί, ανήμερα, στις 18/10/2021, στο Δήμο Πύλου/Νέστορος πραγματοποιήθηκε παρουσίαση της ειδικής έκδοσής μας «**200 χρόνια της Εθνικοαπελευθερωτικής Επανάστασης των Ελλήνων του 1821. – Η Ναυμαχία του Ναυαρίνου στα αρχεία της Κρατικής Βιβλιοθήκης της Ρωσίας.Σύνταξη, επιμέλεια – Δώρα Γιαννίτση, διδάκτωρ ιστορίας, δ/ντρια Κ.Ε.Π.**», την οποία επιδώσαμε και στην Εξοχότητα πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας Αικατερίνη Σακελλαροπούλου

Στο πλαίσιο της παρούσης ανακοίνωσης θα επιθυμούσα, επίσης, να αναφερθώ στο ιστορικό ανάπτυξης του γλωσσολογικού μας προγράμματος.

Μέσα σε διάστημα 20 ημερών από την έναρξη λειτουργίας του Κέντρου το Νοέμβριο του 2005 και αφού στείλαμε ενημέρωση κυρίως σε ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της ρωσικής πρωτεύουσας, περί τα 120 άτομα εκδήλωσαν την επιθυμία να διδαχθούν την ελληνική γλώσσα. Σε δύο μήνες ο αριθμός αυτός είχε υπερβεί τα 200 άτομα.

Το δεύτερο έτος λειτουργίας του Κ.Ε.Π. την ελληνική διδάχθηκαν περί τα 300 άτομα, ενώ το τρίτο ακαδημαϊκό έτος λειτουργίας του Κέντρου ο αριθμός των μαθητών του ανήλθε σε 550 άτομα περίπου. Από το 2008 και μέχρι το 2013 ο αριθμός των εγγαφών κυμαίνονταν σε 650 άτομα, ενώ από το 2013 μέχρι και σήμερα ξεπερνά κατ'έτος τα 1000 άτομα και ενίοτε ανέρχεται και σε 1500.

Δημοσκόπηση:

Από τον πρώτο χρόνο λειτουργίας μας διανέμουμε στους σπουδαστές μας ερωτηματολόγιο, προσπαθώντας να συνταξουμε μία δημοσκόπηση ως προς τα κίνητρα ώθησης εκμάθησης της γλώσσας και την κοινωνική σύθεση των μαθητών μας.

Επιγραμματικά δυνάμεθα να διατυπώσουμε Σταθερά διαγράφεται η τάση τα 2/3 των σπουδαστών ελληνικής γλώσσας του Κ.Ε.Π. να αποτελούν Φιλέλληνες, ενώ το 1/3 είναι Ρώσοι πολίτες μ ελληνικές-ομογενειακές ρίζες.

Βασικό κίνητρο για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας αποτελεί η γενικότερη αγάπη για την Ελλάδα, τον πολιτισμό της, την Χώρα μας ως τουριστικό προορισμό, τόπο απaráμιλλου φυσικού κάλλους και τεράστιας πολιτισμικής κληρονομιάς. Τα πρώτα χρόνια ένα μικρό ποσοστό ερωτηθέντων (3-6%) ως κίνητρο δήλωνε την επαγγελματική αποκατάσταση στην Ελλάδα, γεγονός που, ως ευνόητο λόγω οικονομικής κρίσης της τελευταίας δεκαετίας, πλέον έχει εκλείψει.

Κατωτέρω αναφέρονται αναλυτικότερα τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων των σπουδαστών μας

Την πρώτη ακαδημαϊκή χρονιά (2005-2006), τα αποτελέσματα της δημοσκόπησης έδειξαν ότι 74% των μαθητών διδάσκονται την ελληνική επειδή αγαπούν την Ελλάδα, την ιστορία και τον πολιτισμό της, ποσοστό 23% ως πρωταρχικό κίνητρο ανέφεραν την ελληνική καταγωγή τους και τις ρίζες τους, ενώ ποσοστό 3% διδάσκονταν την ελληνική για λόγους, που σχετιζόνταν με την επαγγελματική τους ενασχόληση ή αποκατάσταση. Ποσοστό 26% έμαθαν για το Κ.Ε.Π. μέσω του Διαδικτύου, 50% μέσω γνωστών τους, ενώ 24% μέσω ανακοινώσεων, κυρίως σε πανεπιστήμια και λοιπά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. 20% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι τακτικά παρακολουθούν τις διαλέξεις της ελληνικής ιστορίας, ενώ 13% τα μαθήματα χροού.

Τη δεύτερη ακαδημαϊκή χρονιά (2006-2007), [λειτούργησαν 10 τμήματα γλώσσας] το 45% των μαθητών του Κέντρου έμαθαν για τα μαθήματα γλώσσας μέσω του Διαδικτύου, το

39% μέσω γνωστών, ενώ ποσοστό 16% μέσω ανακοινώσεων. 67% των μαθητών δήλωσαν ότι ενδιαφέρονται για την Ελλάδα και τον πολιτισμό της, 29% δήλωσαν ότι έχουν ρίζες ελληνικές και συγγενείς στην Ελλάδα, ενώ ποσοστό 4% διδάσκταν την ελληνική για λόγους, που σχετίζονται με τον επαγγελματικό τους προσανατολισμό.

Το τρίτο ακαδημαϊκό έτος (2007-2008), [λειτουργήσαν 19 τμήματα γλώσσας και, πιλοτικά, ένα παιδικό] 72% των ερωτηθέντων (ήτοι 198 άτομα από το σύνολο των 272 που συμπλήρωσαν ερωτηματολόγιο) ως κίνητρο ανέφεραν την αγάπη και το ενδιαφέρον τους για την Ελλάδα, 25% (ήτοι 68 άτομα) ανέφεραν τις ελληνικές καταβολές τους, ενώ ποσοστό 3% (8 άτομα) ανέφεραν την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

Το τέταρτο ακαδημαϊκό έτος (2008-2009) [17 τμήματα γλώσσας], από τα 401 άτομα, που παρέδωσαν ερωτηματολόγιο, ποσοστό 66% ως κίνητρο για την εκμάθηση της γλώσσας ανέφεραν την αγάπη και το ενδιαφέρον τους για την Ελλάδα, 28% τις ελληνικές τους ρίζες, 6% την επαγγελματική τους ενασχόληση. 14% παρακολουθούσαν ταυτόχρονα και μαθήματα χορού, ενώ 17% των μαθητών παρακολουθούσαν και μαθήματα χορωδίας.

Την δέκατη τρίτη κατά σειρά 2017-2018 ακαδημαϊκή χρονιά, [24 τμήματα για ενήλικες και ένα για παιδιά] τροποποιήσαμε ελαφρώς το ερωτηματολόγιο που μοιράσαμε στους σπουδαστές της ελληνικής γλώσσας και επιστήσαμε την προσοχή μας στην ηλικία και την επαγγελματική ενασχόληση των διδασκομένων την ελληνική γλώσσα. Το ερωτηματολόγιο συμπλήρωσαν 408 άτομα, εκ των οποίων τα 101 δήλωσαν ότι έχουν ελληνικές ρίζες.

Σε ποσοστά επί του συνόλου (%)

Ηλικία μαθητών	%
Νεότεροι των 18 ετών	3%
18-25 ετών	37%
25-40 ετών	38%
40-60 ετών	19%
άνω των 60 ετών	3%

Επαγγελματική ενασχόληση σπουδαστών ελληνικής γλώσσας Κ.Ε.Π. (%)

Ενασχόληση	%
Φοιτητές	23
Χρηματοοικονομικός τομέας	10
Διοίκηση, διευθυντικά στελέχη	9
Καθηγητές σχολείων και πανεπιστημίων	7
Καλλιτέχνες, άνθρωποι των γραμμάτων και τεχνών	4
Διαφήμιση, PR	4
M.M.E., δημοσιογράφοι	4
Μηχανικοί	4
Μαθητές σχολείων	3
Δικηγόροι	3
Δημοσιοι υπάλληλοι	3
Μεταφραστές	3

Φυσικοί, μαθηματικοί, γεωγράφοι	3
Γιατροί	2
Φιλολόγοι	2
Ιστορικοί	2
Επιχειρηματίες	2
Οικιακά	5
Άνεργοι	4
Λοιπά	3

Εγχειρίδια διδασκαλίας:

Τα μαθήματα πραγματοποιούνται από τους καθηγητές μας, οι οποίοι οι ίδιοι επιλέγουν τα εγχειρίδια, με τα οποία θα εργαστούν στη ν τάξη με τους μαθητές τους. Κατά κύριο λόγο πρόκειται για γλωσσικές μεθόδους διδασκαλίας, συντετασμένες από επιστημονικές ομάδες ελληνικών πανεπιστημίων, όπως

- ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΩΡΑ
- ΕΛΛΗΝΙΚΑ 1+1
- ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΕΙΣΤΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
- ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΩΡΑ 1+1
- ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΩΡΑ 2+2
- ΤΑ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΙΑ ΞΕΝΟΥΣ
- ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΕΙΣΤΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ 1,2,3
- ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
- Ειρήνη Μπελέτσκια. Νέα Ελληνική Γλώσσα, Μέρος 1^ο, επίπεδο Α0-Α1
- Ειρήνη Μπελέτσκια. Νέα Ελληνική Γλώσσα, Μέρος 2^ο, επίπεδο Α1
- Ειρήνη Μπελέτσκια. Νέα Ελληνική Γλώσσα, Μέρος 3^ο
- Ειρήνη Μπελέτσκια. Νέα Ελληνική Γλώσσα, Μέρος 4^ο
- Ειρήνη Μπελέτσκια. Η νεοελληνική σήμερα – εντατικό πρόγραμμα
- Ειρήνη Μπελέτσκια. Νέα Ελληνική σήμερα-πρακτικό εγχειρίδιο γραμματικής
- Αλεξέι Γκρίσιν. Νέα ελληνικά για ρωσόφωνους

Στα πλαίσια ανάπτυξης του γλωσσολογικού μας προγράμματος προβήκαμε στην έκδοση 5 νέων εγχειριδίων, 2 για ενήλικες και 3 για παιδιά, αποκλειστικά για ρωσόφωνους, που διδάσκονται την ελληνική. Συγγραφέας τους η συμαίνουσα Ελληνίστρια, καθηγήτρια στο ΚΕΠ κα **Ειρήνη Μπελέτσκια**.

Εκδοτικό έργο Κ.Ε.Π.

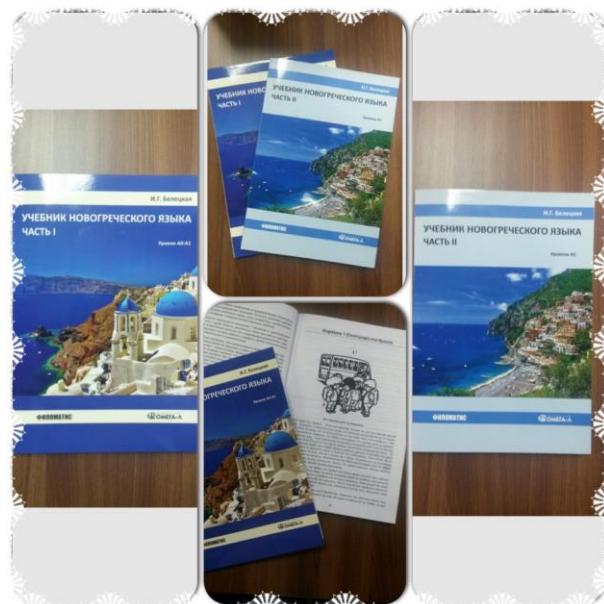
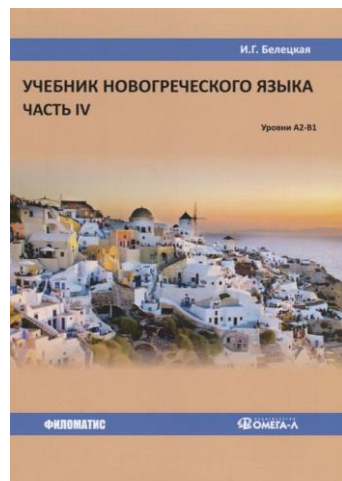
-έκδοση εγχειριδίου ελληνικής γλώσσας για ρωσόφωνους της επιφανούς ελληνίστριας, φιλόλογου, καθηγήτριας του Κ.Ε.Π. κα Ειρήνης Μπελέτσκια «Η νεοελληνική σήμερα – εντατικό πρόγραμμα» (Δεκέμβριος 2007), και του βιβλίου ασκήσεων γραμματικής «Νέα Ελληνική σήμερα-πρακτικό εγχειρίδιο γραμματικής» (Δεκέμβριος 2010), καθώς και έκδοση Σχολικών Εγχειριδίων νεοελληνικής για παιδιά, μαθητές της 4ης και 5ης τάξης (Μάιος 2015).

Νέα εγχειρίδια νεοελληνικής γλώσσας του Κ.Ε.Π. για παιδιά

Έκδοση του νέου σύγχρονου τρίτομου διδακτικού εγχειριδίου της ελληνικής για παιδιά “Νέα Ελληνική Γλώσσα, Μέρος 1ο, επίπεδο Α0-Α1” και “Νέα Ελληνική Γλώσσα, Μέρος 2ο, επίπεδο Α1” (Μάιος 2015), καθώς και του 3ου Μέρους (Μάιος 2016), αλλά και του 4^{ου} μέρους (Σεπτέμβριος 2018)

Πρόκειται για έργο-εγχείρημα-κατόρθωμα της σημαίνουσας ελληνίστριας-φιλόλογου **Ειρήνης Μπελέτσκαγια**, υλοποιημένο μέσα στο πλαίσιο της εκδοτικής δραστηριότητας του Κέντρου Ελληνικού Πολιτισμού και του εκδοτικού οίκου “Φιλομάτης”.

Πολλοί από εσάς είστε ήδη εξοικειωμένοι με το έργο της ίδιας συγγραφέως — το βιβλίο για ενήλικες "Νέα ελληνικά σήμερα — εντατική μέθοδος" και το "Πρακτικό βιβλίο ασκήσεων γραμματικής" — , βοηθήματα που χρησιμοποιούνται επιτυχώς από τους σπουδαστές μας στα γλωσσικά τμήματα του Κ.Ε.Π. κατά τον τριετή κύκλο σπουδών.

Το παρόν εγχειρίδιο, *εξαιρετικά επίκαιρο*, προορίζεται για ρωσόφωνα παιδιά των μεσαίων τάξεων (4 – 8) και έχει ως στόχο να *καλύψει την ουσιαστική ανεπάρκειαιεδικού διδακτικού υλικού* για παιδιά ηλικίας Δημοτικού και Γυμνασίου, ειδικά δε βιβλίων με *ρωσικές επεξηγήσεις*.

Η συγγραφέας επιχείρησε να παρουσιάσει, με έναν τρόπο αβίαστο και προσιτό, το γλωσσικό υλικό, πλέον απαραίτητο για την ανάπτυξη γραμματικών και λεξιλογικών δεξιοτήτων των παιδιών που ξεκινούν να μαθαίνουν την ελληνική ως ξένη γλώσσα, με το σκοπό να επιτύχουν το απαιτούμενο πρακτικό αποτέλεσμα.

Στο σημείο αυτό θα επιθυμούσα να τονίσω τον άμεσο, αβίαστο, ειλικρινή, ανιδιοτελή τρόπο, με τον οποίο το ρωσικό κοινό προσέγγισε το Κέντρο μας, τον μέγιστο δείκτη ενδιαφέροντος για την ελληνική γλώσσα, τον πολιτισμό, τη Χώρα μας. Εμείς, από πλευράς μας, προσπαθούμε με πολυεπίπεδες, σφαιρικές εκδηλώσεις και δρασεις, να μούμε τους Ρώσους Φιλέλληνες και τους ομογενείς μας στο τεράστιο πολιτισμικό-πνευματικό κληροδότημα της Ελλάδας. .

Ολοένα και περισσότεροι μαθητές εγγράφονται στα μαθήματα χορού και τη χορωδία, το Κέντρο επισκέπτεται καθημερινά κοινό είτε για να δανειστεί βιβλία στην ελληνική από τη βιβλιοθήκη μας, ελληνικές ταινίες και μουσική από την ταινιοθήκη και το μουσικό μας αρχείο, στις εκδηλώσεις του Κέντρου οι άνθρωποι έχουν αναπτύξει φιλίες και διαπροσωπικές σχέσεις, ουσιαστικά, δηλαδή, το Κέντρο κατέστη σε μία εστία, γύρω από την οποία άνθρωποι επικοινωνούν μεταξύ τους με κοινό ενδιαφέρον, με κοινό γνώμονα τον ελληνικό πολιτισμό, την ελληνική γλώσσα, την ελληνική τέχνη, την ελληνική ιστορία, με κοινό αντικείμενο την Ελλάδα μέσα στους αιώνες. Για άλλη μια φορά επισημαίνω τον αβίαστο τρόπο προσέγγισης του Κέντρου και το υψηλό ποσοστό συμμετοχής, αυθόρμητης συμμετοχής, και σύμπραξης του κοινού στις εκδηλώσεις του Κέντρου Ελληνικού Πολιτισμού, γεγονός που μας επιτρέπει να πούμε ότι η σύσταση και λειτουργία του Κέντρου Ελληνικού Πολιτισμού ανταποκρίνεται σε ανάγκη της σημερινής ρωσικής κοινωνίας που αφορά ενδιαφέρον για την Ελλάδα και τον πολιτισμό της, αλλά και αποτελεί νομοτέλεια της δυναμικής και εξέλιξης στις σχέσεις των δύο φίλων, ομόδοξων λαών, τους οποίους συνδέει κοινή κοσμοθεωρία, νοοτροπία, κοινές σελίδες ιστορίας, τους οποίους μάς συνδέει η ενιαία ιστορική-πολιτισμική-πνευματική κοινότητά μας !

Στο σημείο αυτό θα επιθυμούσα να προβώ σε μια εκτενέστερη αναφορά σε αυτήν ακριβώς την κοινότητά μας, στις κοινές σελίδες ιστορίας μας!

Καταπληκτικό κλίμα, πλούτος έργων, πλεονακτική γεωγραφική θέση για το εμπόριο και το ένδοξο παρελθόν της Αρχαίας Ελλάδας, πάντα θα ελκύουν στις νήσους του Αρχιπελάγους την περιέργεια των περιηγητών και την προσοχή των πολιτικών.

B.M. Μπρονόφσκι, Αξιωματικός του ρωσικού στόλου

Αυτά αναφέρει στα απομνημονεύματά του ο αξιωματικός του ρωσικού στόλου Βλαντίμιρ Μπρονόφσκι (B.M.) για τη Χώρα μας, ο οποίος συμμετείχε στις επιχειρήσεις του αξιωματικού στόλου στη Μεσόγειο (Αιγαίο και Ιόνιο) υπό την αρχηγία του Αντιναυάρχου Ντμιτρι Νικολάγιεβιτς Σενιάβιν την περίοδο 1805-1807.

Είναι δύσκολο να υπερεκτιμηθεί το μέγεθος, η δυναμική, το μεγαλείο και η μεγαλοπρέπεια στην κοινή ιστορία των δύο κόσμων μας, η απαρχή της οποίας, ιστορικά, πολιτισμικά αλλά και

γεωγραφικά μάς παραπέμπει στην μυθολογία [9ος άθλος του Ηρακλή, Θησέας, Τελαμώνας, ζώνη Ιππολύτης, Προμηθέας Δεσμώτης, ίαπων και Αγωναυτική Εκστρατεία, και συνεχίζει με την ιστορική πραγματικότητα, από την αρχαιότητα ακόμη,, με το αποικισμό, η δημιουργία ελληνικών πόλεων-κρατών σε όλη την Παρευξείνια Ζώνη των Ελλήνων στον Εύξεινο Πόντο αρχίζει μετά τον Τρωικό πόλεμο το 1100 π.Χ. Η Σινώπη (785 π. Χ), πατρίδα του κυνικού φιλοσόφου Διογένη, του κωμικού ποιητή Δίφιλου και του ιστορικού Βάτωνα, ήταν η πρώτη αποικία της Μιλήτου στον Εύξεινο Πόντο το 786 π.Χ. και σαν έδρα εμπορίου, έγινε πολύ σύντομα ένα αξιόλογο λιμάνι με πολυάριθμο στόλο και ισχύ. Ακολούθησαν η Τραπεζούντα (756 π.Χ), η Κερασούντα (700 π.Χ), η Αμισός (Σαμψούντα- 600 π.Χ), η Οδησσός, ο Βαθός Λιμένας (Βατούμ), η Διοσκούρια (Σοχούμι), η Πιτιούντα, η Αρχαιόπολις (Νοκολακέβι), τα Κοτύωρα (Ορντού), η Τρίπολη, η Αμάσεια, η Ιωνόπολη (Ινέμπολη), η Χερσόνησος, το Παντικάπαιον και άλλες] ενώ από το Μεσαίωνα και έπειτα, από την εποχή των εμπορικών ταξιδιών των σκανδιναβικών λαών προς το Βυζάντιο μέσω των ρωσικών πόλεων, γνωστών ως «πορείες από τους Βαράγγους στους Έλληνες» και με τον ασπασμό του Χριστιανισμού από τους Ρως από το Βυζάντιο, ΚΑΤΑΛΥΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΟ στην ιστορία και στην πορεία των δύο αυτών κόσμων, η ιστορική, πολιτισμική, πνευματική κοινότητά μας ενισχύεται με αδιάλειπτους δεσμούς.

Στα δύσκολα χρόνια του οθωμανικού ζυγού, Έλληνες λόγιοι, καλλιτέχνες και κληρικοί από το Βυζάντιο ταξίδευαν στη Ρωσία, εύρισκαν καταφύγιο στην ομόδοξη Ρωσία και ταυτόχρονα μετάφραζαν, δίδασκαν, ιστορούσαν εικόνες, έλυναν δογματικές και κανονικές διαφορές και λειτούργησαν ως ένας ζωντανός δεσμό της ορθόδοξης Ρωσίας με τις θρησκευτικές, τις μοναχικές και τις καλλιτεχνικές παραδόσεις της Ορθόδοξης Ανατολής, που εκπροσωπούσε ο ελληνισμός.

Πολλοί ήταν οι Έλληνες που μετανάστευσαν εδώ και η φιλόξενη ρωσική γη έγινε δεύτερη πατρίδα τους. Τα ίχνη τους στην πορεία του ρωσικού πολιτισμού είναι μέχρι σήμερα ανεξίτηλα. Γνωστές είναι οι μορφές του Φωτίου του Μονεμβασιώτη τα άμφια του οποίου κοσμούν τη συλλογή του Μουσείου των Όπλων του Κρεμλίνου, του περίφημου αγιογράφου Θεοφάνους του Γραικού, του Αρχιεπισκόπου Αρσενίου Ελασσόνος που ήταν προϊστάμενος του Ναού των Αρχαγγέλων Μιχαήλ και Γαβριήλ στα χρόνια του Ιβάν του Τρομερού, του διαφωτιστή των Ρώσων Μαξίμου του Γραικού, των ιδρυτών της Σλαβογραικολατινικής Ακαδημίας, πρώτου ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος της Ρωσίας (1687), αδελφών Ιωανίκιου και Σωφρόνη Λειχούδη, των διδασκάλων του Γένους Νικηφόρου Θεοτόκη και Ευγένιου Βούλγαρη, των Εθνικών Ευεργετών Ιωάννη Βαρβάκη και Ματθαίου Ριζάρη, του Υπουργού Εξωτερικών της Ρωσικής Αυτοκρατορίας και πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδας Ιωάννη Καποδίστρια, αλλά και μορφών του 20ου αιώνα, όπως ο περίφημος συλλέκτης Γιώργος Κωστάκης, ο αρχιμουσικός Οδυσσεάς Δημητριάδης, ο διεθνούς φήμης αρχαιολόγος Βίκτωρ Σαριανίδης κ.α. Πρόκειται για μια σειρά προσωπικοτήτων που καλύπτουν, χωρίς κενά, μια περίοδο από τον 10ο αιώνα, μέχρι και τις ημέρες μας.

Η νεότερη πολιτική και στρατιωτική ιστορία της Ρωσίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ιστορία και πορεία του ελληνικού κόσμου. Ρώσο-Τουρκικοί πόλεμοι του 18^{ου} αιώνα (1768-1774, 1788-1791), δραστήρια συμμετοχή του ελληνικού πληθυσμού σε αυτούς στο πλευρό των ρωσικών στρατευμάτων και στόλου, Ναυμαχία Τσεσμέ το 1770, όταν ο ρωσικός στόλος εξολόθρευσε τον τουρκικό πλησίον της Χίου, μεταναστευτικό κύμα Ελλήνων προς τη Ρωσία (ιδίως μετά την προσάρτηση της Κριμαίας στη Ρωσική Αυτοκρατορία το 1783, όταν η ρωσική ηγεσία, επιθυμώντας την εγκατάσταση στα νότια σύνορά ορθόδοξου-ομοδοξου πληθυσμού, παραχωρεί στους Έλληνες εκτάσεις για εγκατάσταση, απαλλαγή απόστρατιωτική θητεία και φόρους), ίδρυση ελληνικών κοινοτήτων στη Νότια κυρίως Ρωσία, **ίδρυση το 1800 της Ιονίου Πολιτείας (Ναύαρχος Ουσακώφ) του πρώτου στην ιστορία ανεξάρτητου ελληνικού κρατιδίου**, ρωσική εκστρατεία στη Μεσόγειο υπό την αρχηγία του άγνωστου στην ελληνική βιβλιογραφία **Ναυάρχου Ντιμίτρι Σενιάβιν**, ναυμαχίες του Άθωνα και των Δαρδανελίων το Μάιο και Ιούνιο του 1807 αντίστοιχα, όταν για πολλοστή φορά ο ρωσικός στόλος εξουδετέρωνε

τον οθωμανικό στόλο, ίδρυση της Φιλικής Εταιρείας το 1814 στην Οδησό, δραστήρια συμμετοχή της ρωσικής διπλωματίας στην υπόθεση λύσης του Ελληνικού Ζητήματος, **Θρυλική Ναυμαχία του Ναυαρίνου τον Οκτώβριο του 1827**, όταν ο ηνωμένος άγγλο-γάλλο-ρωσικός στόλος καταστρέφει τον τούρκο-αιγυπτιακό στόλο, **Ρωσο-Τουρκικός Πόλεμος 1828-1829 (νίκη της Ρωσίας, Συνθήκη της Ανδριανούπολης στις 14.9.1829, με την οποία η Ρωσία υποχρεώνει την Πύλη να παράσχει στην Ελλάδα αυτονομία και λίγους μήνες αργότερα, τον Ιανουάριο του 1830 υπογράφεται στο Λονδίνο η Ίδρυση του Ανεξάρτητου Ελληνικού Κράτους, το Πρωτόκολλο της Ανεξαρτησίας)** αυτά όλα αποτελούν ορισμένα μόνο παραδείγματα διασταύρωσης της ιστορικής πορείας των δύο ομόδοξων λαών.

Ήδη οι πλέον πρώιμες περιηγητικές περιγραφές οριοθετούν μία ενιαία παράμετρο και αρχή, η οποία, εκ των προτέρων, εξασφαλίζει τη σχέση καλοπροαίρετης αμοιβαιότητας μεταξύ Ελλήνων και Ρώσων, την Ορθόδοξη, δηλαδή, Πίστη, η οποία αποτελεί κοινό γνώμονα και πόλο έλξης ανάμεσα στους δύο λαούς. Κάτι τέτοιο αρκετά χαρακτηριστικά επισημαίνει στις περιγραφές του ο μοναχός από το Κίεβο Βασίλειος Μπάρσκι, ο οποίος την περίοδο 1723-1747 πραγματοποιεί περιήγηση στους Άγιους Τόπους, μεταξύ των οποίων και ο ελληνικός κόσμος με τα πολυάριθμα μοναστήρια και εκκλησίες του. Τον Μπάρσκι καταπλήσσει η ιδιαίτερα θερμή υποδοχή, με την οποία ο ελληνικός πληθυσμός αντιμετωπίζει παντού τους Ρώσους περιηγητές, στους οποίους βλέπει ομόδοξους αδερφούς. Όταν ο Μπάρσκι, με τους συντρόφους του, βρεθεί χωρίς πόρους για επιβίωση στην Κέρκυρα, ο τοπικός κλήρος θα βοηθήσει να του εκδοθεί ειδική άδεια, ούτως ώστε «αυτοί οι περίεργοι περιηγητές από τη χώρα των Ρώσων» να έχουν δικαίωμα να ζητούν ελεημοσύνη, συνοδεία του Ιερομόναχου Αθανάσιου. Όταν δε οι Ρώσοι οδοιπόροι, αφού συνέλεξαν ελεημοσύνη και η είδηση για την άφιξή τους στο νησί γίνεται γνωστή, οι ντόπιοι κάτοικοι ανταγωνίζονται μεταξύ τους ποιος πρώτος θα καλέσει τους περιηγητές στην οικία του.¹ Ο Μπάρσκι, όμως, διαπιστώνει ότι παρόμοια καλοπροαίρετη διάθεση επεκτείνεται όχι σε όλους, παρά μόνο σε ομόδοξους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιας αντιμετώπισης αποτελεί η λειτουργία της κλινικής της Χίου, στην οποία, αφιλοκερδώς, γίνονται δεκτοί και θεραπεύονται ασθενείς αποκλειστικά ορθόδοξης πίστεως.² Αξιοσημείωτο είναι, εξάλλου, το γεγονός ότι για τους Ρώσους προσκυνητές η γνωριμία με τον ελληνικό πληθυσμό και στοιχείο κατά κύριο λόγο πραγματοποιείται στις εκκλησίες και τα μοναστήρια, που επισκέπτονται.

Το έργο του Μπάρσκι περιγράφει με γλαφυρότητα το γενικότερο πλαίσιο, στο οποίο και λαμβάνουν χώρα οι ζυμώσεις μεταξύ ελληνικού και ρωσικού πληθυσμού. Συγκεκριμένα, όμως, ιστορικά γεγονότα και συγκυρίες δεν μπορούν να αφήσουν ανέπαφες και ανεπηρέαστες τις καλοπροαίρετες διμερείς σχέσεις. Κάτι τέτοιο σημειώνεται στο δεύτερο ήμισυ του 18ου και στις

¹ Το ταξίδι του Βασίλη Γκριγκορόβιτς Μπάρσκι στους Ιερούς Τόπους στην Ευρώπη, την Ασία, την Αφρική. Μέρος 1ο. Αγία Πετρούπολη, 1778. Σ. 118-119.

(Puteshestvie Vasilija Grigirovicha Barskovo k svyatim mestam v Evrope, Azii, Afrike. Ch. 1. Spb, 1778).

² Το ίδιο. Σ. 131.

αρχές του 19ου αι., όταν τα ρωσικά στρατεύματα διεξάγουν πολεμικές επιχειρήσεις εναντίον των Τούρκων σε εκείνες τις τοποθεσίες, όπου είναι εγκατεστημένος ελληνικός πληθυσμός.

Στα απομνημονεύματα των περιηγητών γίνονται συχνές αναφορές στο ότι οι Έλληνες, αρκετά συχνά, διαβλέπουν στην παρουσία των Ρώσων τη δυνατότητα απαλλαγής από τη θρησκευτική καταπίεση, στην οποία τους επιβάλλουν οι Τούρκοι κατακτητές. Ο Χμετέφσκι καταγράφει το γεγονός, ότι ομάδα ανώτερου κλήρου των νησιών του Αιγαίου στέλνει, το Φεβρουάριο του 1771, στη Μεγάλη Αικατερίνη και τον Αλέξιο Ορλόφ, επικεφαλής του ρωσικού στόλου, επιστολή, στην οποία τους παρακαλεί να αναλάβουν την προστασία και εύνοια «όλων των ενάρετων χριστιανών της ελληνικής θρησκείας».³ Πιο σημαντικό, όμως, είναι το γεγονός ότι παρόμοιες διαθέσεις καταγράφονται όχι μόνο στους κόλπους του ανώτερου κλήρου, ο οποίος ήταν, αναμφίβολα, μνημένος στην πολιτική κατάσταση, στις γενικότερες βλέψεις και ισορροπίες στην περιοχή, αλλά και στους απλούς πιστούς. Ο Μπρονέφσκι περιγράφει αρκετά παραδείγματα, όπου ο απλός λαός, κατά την άφιξη του ρωσικού στόλου, απευθύνεται στους Ρώσους στρατιώτες με την παράκληση να τον βοηθήσουν να απαλλαγεί από την τουρκική καταπίεση. Αναφέρουμε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα από τα απομνημονεύματα του Μπρονέφσκι, κατά τη διάρκεια της άφιξης του ρωσικού στόλου στην Ίμβρο:

«Ο κάθε Τούρκος επικεφαλής του χωριού απαιτεί δωροδοκία. Για να παρέχει ελεύθερα το δικαίωμα άσκησης θρησκευτικών καθηκόντων μερικές φορές απαιτεί, αυθαίρετα, δωροδοκία. Σε περίπτωση που οι Έλληνες δεν την καταβάλουν, δίνει εντολή να καταστραφεί η εκκλησία. Αυτή η δυστυχία βρήκε και τους κατοίκους του νησιού. Δεν ξέρω για ποιο λόγο ο ιερέας θεωρούσε ότι, δήθεν, εγώ έχω το δικαίωμα να επιτρέψω στους κατοίκους την αναστήλωση της εκκλησίας. Ο ιερέας στον εκτενή του λόγο εξέφρασε αυτή την παράκληση. ... Εγώ εξεπλάγην, έχοντας, όμως, υπόψιν την πεποίθηση της διοίκησής μας σχετικά με το «πόσο είναι δυνατό να διακειμεθα με επιείκεια απέναντι στους Έλληνες» – και θεωρώντας ότι η άρνησή μου δε θα γίνει κατανοητή (διότι όχι μόνο το Ρώσο αξιωματικό, αλλά και τον απλό στρατιώτη θεωρούν ον πολύ ανώτερό τους), έδωσα τη συγκατάθεσή μου και ήμουν αναγκασμένος να ακολουθήσω το λαό, εκεί που αυτός με πήγε.⁴ ...»

Ακόμη, όμως, και όταν οι Έλληνες δεν διαθέτουν τη δυνατότητα άμεσης συμμετοχής στις πολεμικές επιχειρήσεις, δεν κρύβουν τη χαρά τους από τις επιτυχίες του ρωσικού στόλου και την ήττα των Τούρκων. Ο λοχαγός του ρωσικού ναυτικού Σεργκέι Πλεσέεφ περιγράφει ότι, κατά τη

³ Το ημερολόγιο του Στεπάν Χμετέφσκι για τις πολεμικές επιχειρήσεις του ρωσικού στόλου στο Αρχιπέλαγος και στις ακτές της Μικράς Ασίας. Σοβρεμέννικ (= Σύγχρονος (περιοδικό). Τόμος 49. Νο 1. Αγία Πετρούπολη, 1855. Σ. 63-64.

⁴ Μπρονέφσκι Β.Μ. Σημειώσεις ... Μέρος 3. Αγία Πετρούπολη 1819. Σ. 36, 48.

διάρκεια του ταξιδιού του στη Εγγύς Ανατολή το 1772, έγινε γνωστή η έναρξη νέων πολεμικών επιχειρήσεων του ρωσικού ναυτικού ενάντια των Τούρκων. Σύμφωνα με τον Πλεσέεφ, η είδηση αυτή προξένησε στον ελληνικό πληθυσμό έκρηξη θαυμασμού: «Ο λαός χαιρόταν και όλοι θεωρούσαν τους εαυτούς τους ευτυχισμένους, διότι βοηθούν τους Ρώσους ενάντια στους Τούρκους».⁵

Ο ως άνω Πλεσέεφ καταγράφει την έκπληξή του, όταν, κατά τη διάρκεια της παραμονής του στη Εγγύς Ανατολή, τον πλησίασε «ντυμένη με τουρκική ενδυμασία» μία γυναίκα, γόνος πλούσιας οικογένειας, και, συζητώντας, εξέφρασε τον ενθουσιασμό της για τις επιτυχίες του ρωσικού ναυτικού στη Μεσόγειο. Παρά την έκπληξή του, απεφάνθη ότι η γυναίκα αυτή, αν και γνώριζε την τουρκική γλώσσα άριστα και ήταν ντυμένη με τουρκική ενδυμασία, ήταν Ελληνίδα και μισούσε τους Τούρκους. «Ας δώσει ο Θεός (στο ρωσικό ναυτικό - Θ.Γ.) να συνεχίσει με επιτυχία τις κατακτήσεις του, να απελευθερώσει από την αιχμαλωσία τους ομόδοξους και τους αδερφούς μας, τους οποίους οι Τούρκοι καταπιέζουν χειρότερα και από ζωντανά», με τον τρόπο αυτό η Ελληνίδα αντιδρά στα νέα για τη νίκη του ρωσικού ναυτικού.⁶ Το τελευταίο παράδειγμα υποδηλώνει ότι η ορθόδοξη θρησκεία, καθώς και το μίσος απέναντι στους Τούρκους, αποτελούν εκείνους τους συνδετικούς κρίκους ανάμεσα στον ελληνικό πληθυσμό, παρά το γεγονός ότι η ανάγκη προσαρμογής στις συνθήκες του τουρκικού ζυγού, πράγμα που συνεπάγεται την υιοθέτηση από κάθε κοινότητα του ατομικού της μοντέλου προσαρμογής, διαιώνιζε τη διαφοροποίηση των Ελλήνων μεταξύ τους.

Σε όλα, σχεδόν, τα απομνημονεύματα των στρατιωτικών περιηγητών, οι οποίοι συμμετέχουν στις πολεμικές ενέργειες εναντίον των Τούρκων, υπάρχουν παραδείγματα συμπαράστασης, συμμετοχής και συμβολής των Ελλήνων στις ως άνω επιχειρήσεις. Αναφέρουμε ένα μόνο παράδειγμα, που αφορά τα γεγονότα του ρωσο-τουρκικού πολέμου της περιόδου 1768-1774, και το οποίο καταγράφει ο αξιωματικός του ρωσικού στόλου Ματθαίος (Ματβέι) Κοκόβτσεφ, που αρκετά χαρακτηριστικά αντικατοπτρίζει την άποψη των Ρώσων περιηγητών για τους Έλληνες:

«Κατά τη διάρκεια της παρουσίας του ρωσικού στόλου στο Αρχιπέλαγος, ενθαρρυμένοι από την παρουσία ρωσικών όπλων, εκδήλωναν (οι Έλληνες – Θ.Γ.) εξαιρετικά δείγματα ανδραγαθίας. Τα μικρότερα τους πλοία, σε περίπτωση επίθεσης τουρκικών γαλέρων, προτιμούσαν να αυτοπυρποληθούν από το να αιχμαλωτισθούν από τον εχθρό. Τα μη τακτικά στρατεύματά τους ... κατά την απόβασή τους στην ακτή επιδείκνυαν ξέχωρη ανδρεία, που τους εμπύχωνε όλους.

⁵ Πλεσέεβ Σ.Ι. Καθημερινές σημειώσεις για την περιήγηση από την Πάρο, η οποία ανήκει στη Ρωσία, στη Συρία και στα αξιοθέατα της εγγύτερης περιφέρειας της Ιερουσαλήμ. Αγία Πετρούπολη, 1773. Σ. 69. (Plescheev S.I. Dnevnie zapiski puteshestviya iz arhipelazhskogo, Rossii prinadlezhachego ostrova Parosa v Siriyu i k dostopamyatnim mestam v predelakh Ierusalima nakhodyaschikhsya. Spb., 1773).

⁶ Πλεσέεβ Σ.Ι. Καθημερινές σημειώσεις ... Σ. 75.

Οι Ψαριώτες, οι Μυκονιάτες και άλλοι νησιώτες όπλιζαν μικρά πλοίαρια ... , και με τη βοήθεια του ρωσικού στόλου όχι μόνο αιχμαλώτιζαν τα τουρκικά εμπορικά πλοία, αλλά, αποβιβαζόμενοι, τακτικά, στις ακτές, ερήμωναν τους οικισμούς.⁷ »

Η λαϊκή διπλωματία των Ρώσων στρατιωτικών επέφερε αποτελέσματα. Σε όλες, ουσιαστικά, τις περιοχές, όπου αφικνείαι ο ρωσικός στόλος, ο ελληνικός πληθυσμός τον υποδέχονταν με χαρά και ενθουσιασμό. Σύμφωνα με τα απομνημονεύματα του Βλαντίμιρ Μπρονέφσκι, τον Απρίλιο του 1807 οι Έλληνες της Ίμβρου *«με χαρά πρότειναν (στα ρωσικά στρατεύματα – Σ.τ.Μ.) οτιδήποτε ήθελαν, αν και σε μικρές ποσότητες, χωρίς να απαιτούν εξόφληση...»*,⁸ ενώ στη Σάμο, λίγο μετά τη ναυμαχία των Δαρδανελίων, *«πλήθος κόσμου, ή, καλύτερα, ολόκληρη η πόλη, μας ακολουθούσε. Στην πλατεία, κοντά στο συντριβάνι, κοπέλλες...αφήνοντας τις στάμνες τους, μας προσέφεραν μπουκέτα με λουλούδια»*.⁹

Τα ανωτέρω έχουν ως αποτέλεσμα ο ελληνικός πληθυσμός να ταυτίζεται με τη Ρωσία, το δε αγώνα του για ανεξαρτησία να τον συνδέει άμεσα με την εκστρατεία του Σενιάβιν και την παρουσία του ρωσικού στόλου στη Μεσόγειο. Ο αξιωματικός Πάβελ Σβινίν περιγράφει την αντίδραση των κατοίκων της Ύδρας στην άφιξη του ρωσικού στόλου ως εξής: *«Αμέσως έστειλαν αντιπροσώπους από την πόλη να συγχαρούν το Ναύαρχο με την ευκαιρία της αίσιας άφιξής τους»* ενώ, παράλληλα, δήλωσαν: *«όλοι οι Έλληνες, σε όσους ακόμα κυλά η σπίθα της τιμής – είναι έτοιμοι να πεθάνουν για την ελευθερία και την αγάπη τους για τη Ρωσία»*.¹⁰ Αρκετές τέτοιες περιγραφές συναντάμε και στα απομνημονεύματα του Μπρονέφσκι: *«Μέσα σε ένθερμα συναισθήματα ζήλου και πίστης απέναντι στη Ρωσία, οι Έλληνες ορκίστηκαν πάλι και πανηγυρικά (θριαμβικά) να χύσουν και την τελευταία σταγόνα του αίματός τους για τη Ρωσία»*.¹¹ Μέρος του ελληνικού πληθυσμού ήδη εκλαμβάνει τη Ρωσία ως τη δεύτερη πατρίδα του. Σύμφωνα με τον Μπρονέφσκι, μετά τα ναυμαχία του Άθωνα και κατά τη διεξαγωγή ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων με τους Τούρκους και την προετοιμασία για επιστροφή του ρωσικού στόλου στην Κέρκυρα, ο ελληνικός πληθυσμός της Τενέδου διασκορπίστηκε στα διάφορα νησιά του Αρχιπελάγους, όπου δεν ελέγχονταν από Τούρκους (δεδομένου ότι μετά την πολιορκία του νησιού, οι Τούρκοι ξερίζωσαν όλα τους τα δέντρα και κατέστρεψαν και όλα τα

⁷ Κοκόβτσεβ Μ.Γ. Περιγραφή ... Σ. 71-72.

⁸ Στο ίδιο. Σ. 35.

⁹ Στο ίδιο. Σ. 72.

¹⁰ Σβινίν Π.Π. Απομνημονεύματα από το ναυτικό. Μέρος 2. Αγία Πετρούπολη, 1819. Σ. 8. (Svinyin P.P. Vospominaniye na flote. Ch. 2. Spb., 1818).

¹¹ Μπρονέφσκι Β.Μ. Σημειώσεις του αξιωματικού του στόλου για τη συνέχεια των επιχειρήσεων στη Μεσόγειο υπό την αρχηγία του Αντιναυάρχου Ν.Ι. Σενιάβιν την περίοδο 1805-1810. Μέρος 3. Αγία Πετρούπολη 1819. Σ. 124. (Bronevsky V.B. Zapiski morskogo ofitsera v prodolzhenie kampanii na Sredizemnom more pod nachalstvom Vitse-Admirala D.N. Senyavina s 1805 po 1810 god. Ch. 1-3. Spb., 1818-1819).

αμπέλια). Παράλληλα πολλοί Έλληνες «ορκίστηκαν πίστη στη Ρωσία (υιοθέτησαν τη ρωσική υπηκοότητα) και κατευθύνθηκαν προς την Κέρκυρα, αναμένοντας ευνοϊκή ευκαιρία για να μεταβούν στη Ρωσία».¹²

Ωστόσο, η πιο γλαφυρή και έντονη περιγραφή σχετικά με τις διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των δύο λαών, Ελλήνων και Ρώσων, που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια της τρίτης εκστρατείας στο Αιγαίο και τη Μεσόγειο με επικεφαλής το Ναύαρχο Σενιάβιν, καθώς και αναφορικά στο ρόλο του ίδιου του Ναυάρχου στην ενίσχυση αυτών των σχέσεων, είναι αυτή που καταγράφει τις σκηνές αποχαιρετισμού με το ρωσικό στόλο στην Κέρκυρα. Να πως περιγράφει το γεγονός ο Σβινίν:

Ήταν να αδύνατο να παρακολουθούμε ασυγκίνητοι αυτή τη συγκινητική σκηνή, που μας εξέπληξε όλους, όταν ... ο Ναύαρχος κατευθύνθηκε για τελευταία φορά να προσκυνήσει τα ευεργετούντα λείψανα του Αγίου Σπυρίδωνα. Όχι μόνο οι δρόμοι, αλλά και όλα τα παράθυρα, οι στέγες των σπιτιών, ήταν γεμάτα κόσμο, που υποκλίνονταν και με κάθε τρόπο χαιρετούσε το Σενιάβιν. Το πλήθος ακολουθούσε τα χνάρια μας και μας περίμενε καθ' όλη τη διάρκεια του αποχαιρετιστήριου γεύματός μας... Το πλήθος μας συνόδεψε μέχρι την προκυμαία, την οποία επίσης βρήκαμε κατάμεστη από κόσμο. Όλοι ήθελαν να αποχαιρετήσουν το Σενιάβιν, να τον αγκαλιάσουν. Ενάρετοι ευγνώμονες Έλληνες, για ένα λεπτό ξέχασαν τον κίνδυνο που τους караδοκεί και, ανοίγοντας την καρδιά τους, έδειξαν πόσο αυτοί θεωρούν ότι είναι υπόχρεοι στο Σενιάβιν για την ευτυχία και την ελευθερία, που έχαιραν καθ' όλη τη διάρκεια της διοίκησής του. Ο Σενιάβιν δεν μπορούσε να είναι αδιάφορος, δάκρυα κατέκλυσαν τα περήφανα μάγουλά του – εγώ έκλαιγα σαν παιδί. Για πρώτη φορά αγάπησα με όλη μου την ψυχή τους Κερκυραίους. Για πρώτη φορά αισθάνθηκα ότι λυπούμαι που τους αποχωρίζομαι, σα να πρόκειται για κοντινούς συγγενείς.

Με αρκετή ικανοποίηση είδα τη θλίψη των κατοίκων κατά τον αποχωρισμό με τους στρατιώτες μας. Αποχαιρετούνταν σα φίλοι, έκλαιγαν, διαβεβαίωναν ο ένας τον άλλον στη φιλία, την αναγνώριση και, παρά το γεγονός ότι επικοινωνούσαν σε μία μετά δυσκολίας κατανοητή διάλεκτο – οι δικοί μας σε κακή ιταλική και ελληνική, οι Κερκυραίοι σε άσχημη ρωσική- οι διάλογοί τους, πράγματι, ήταν εκφραστικοί. Δεν αποτελεί κάτι

¹² Στο ίδιο. Σ. 168-169.

τέτοιο μεγάλη τιμή για τους στρατιώτες μας? Το να κατακτάς τις καρδιές είναι σημαντικότερο και ενδοξότερο από το να κατακτάς κράτη.¹³

Παρόμοια περιγραφή, που ξεχυλίζει από τα πιο ζεστά συναισθήματα, εντοπίζουμε και στα απομνημονεύματα του Μπρονέφσκι:

Ο αποχαιρετισμός των κατοίκων με τους στρατιώτες μας πιστοποιούσε την ειλικρινή λαϊκή αγάπη απέναντί μας, την οποία δεν δύναται να περιγράψει καμμία πέννα. Όταν τα στρατεύματα σταμάτησαν μπροστά στην εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνα για να λάβουν την ευλογία πριν το ταξίδι, κληρικοί απ'όλες τις εκκλησίες, ντυμένοι στα μαύρα, βγήκαν με σταυρούς και με αγιασμό. Ο πρωτοϊερέας, δίνοντας αλάτι και ψωμί στη στρατηγό, ξεκίνησε να ομιλεί, αλλά τον έπιασαν τα κλάματα, γέμισε δάκρυα και δεν μπόρεσε να συνεχίσει. Ήχησαν τα τύμπανα, τα στρατεύματα ξεκίνησαν και κατευθύνθηκαν προς την προκουμαία. Όχι μόνο οι δρόμοι, η πλατεία, αλλά και όλα τα παράθυρα, οι στέγες των σπιτιών ήταν κατάμεστες από λαό, ο οποίος, στην προσπάθειά του να εκφράσει την ευγνωμοσύνη του, ξέχασε προσωρινά ότι με την ειλικρίνειά του αυτή εξοργίζει τους δυνάστες του (δηλ. του Γάλλους). Από τα μπαλκόνια έπεφταν στους στρατιώτες λουλούδια, στιγμές-στιγμές η θλιβερή σιωπή κοβόταν από φωνές αναγνώρισης και ευγνωμοσύνης. Στην προκουμαία, όταν οι στρατιώτες έμπαιναν στις βάρκες (για να επιβιβαστούν στα πλοία – Σ.τ.Μ.), ο καθένας αποχαιρετιζόταν με το γνωστό του, εύχονταν να μην ξεχάσουν ο ένας τον άλλο, αγκαλιάζονταν και έκλαιγαν ... Εγώ για πρώτη φορά είδα και πίστεψα ότι οι Κερκυραίοι είχαν λόγο να αγαπούν τους Ρώσους, χωρίς εμάς έμειναν κυριολεκτικά ορφανοί. Δύναται να ειπωθεί ότι οι Κερκυραίοι και οι Δαλματιανοί ήσαν τα αγαπημένα τέκνα της Ρωσίας, τα οποία εμείς προφυλάγαμε και θωπεύαμε, χωρίς να απαιτούμε από αυτά καμμία θυσία.¹⁴

¹³ Σβινίν Π.Π. Απομνημονεύματα από το ναυτικό. Μέρος 2. Αγία Πετρούπολη, 1819. Σ. 233-235. (Svinyin P.P. Vosprominaniye na flote. Ch. 2. Spb., 1818).

¹⁴ Μπρονέφσκι Β.Μ. Σημειώσεις του αξιωματικού του στόλου για τη συνέχεια των επιχειρήσεων στη Μεσόγειο υπό την αρχηγία του Αντιναυάρχου Ν.Ι. Σενιάβιν την περίοδο 1805-1810. Μέρος 3. Αγία Πετρούπολη 1819. Σ. 185-186.

Ακριβώς σε αυτά τα λόγια, ακριβώς σε αυτές τις εκφράσεις και συναισθήματα ιχνηλατούμε την ουσία της ρωσικής εκστρατείας στο Αρχιπέλαγος και την Αδριατική. Απελευθερώνοντας τον ντόπιο πληθυσμό από φορολογική σπάθη, συνδράμοντας στην ευπορία, ευδαιμονία και ανάπτυξή τους, οι Ρώσοι στρατιωτικοί και διπλωμάτες, ομόδοξοι ορθόδοξοι των Ελλήνων, που διάκεινταν απέναντί τους με αίσθημα συμπόνοιας και σύμπραξης, ουσιαστικά παρείχαν προστασία στον ελληνικό πληθυσμό. Κάτι τέτοιο αποτέλεσε λογική εξέλιξη, έκφραση και απόρροια των μακρόχρονων ιστορικών και πνευματικών σχέσεων των δύο λαών, γεγονός που λειτούργησε ως παρακαταθήκη για την περαιτέρω προσέγγιση και σύμπραξη κατά τις επόμενες δεκαετίες, όταν τίθεται πλέον οξύ το ζήτημα της απελευθέρωσης των υπόδουλων Ελλήνων.

Όταν το 1821 στην Ελλάδα ξεσπά η Επανάσταση, οι Έλληνες όλο και περισσότερο προσανατολίζονται προς τη Ρωσία, αποσκοπούν στην υποστήριξή της ως εγγύηση για την επίτευξη του σκοπού τους, δηλαδή την επιτυχή έκβαση του αγώνα ενάντια στον οθωμανικό ζυγό. Πόσο μάλλον που ίσως για πρώτη φορά τίθεται με τέτοια οξύτητα το ζήτημα ζωής ή θανάτου για τους Έλληνες. Ευρισκόμενος στο επίκεντρο της ενόπλου σύρραξης, ο Ρώσος προσκυνητής Κιρ Μπρόννικωφ, δουλοπάροικος των Σερεμέτιεφ, περιγράφει ως εξής τη κοινή γνώμη και τις διαθέσεις των κατοίκων της Σκοπέλου, κοντά στο Άγιο Όρος: «Οι κάτοικοι βρίσκονταν σε μεγάλη θλίψη, ιδίως οι γυναίκες. Συναντώντας μας στο δρόμο και μη γνωρίζοντας τη ρωσική γλώσσα, ξέπνοες και μέσα στα δάκρυα μας έλεγαν τα εξής, τα οποία μας εξήγησε αργότερα διερμηνέας: *«εάν δε μας βοηθήσει η Ρωσία, τότε εμείς οι Έλληνες χαθήκαμε»*, και συμπληρώνει ότι μέρος των κατοίκων του νησιού, ωστόσο, δε συμμαρτίζουν αυτή την άποψη και *«παρά τη δυσμενή αυτή συγκυρία και τη δύσκολη θέση, στην οποία βρέθηκαν, δεν εγκατέλειπαν την περηφάνια τους»*.¹⁵

Στα τέλη του 18ου αι. και κυρίως κατά τον 19^ο αι. οι ελληνορωσικές σχέσεις και η ανάπτυξη του ελληνικού πολιτισμού στη Ρωσία αποκτούν νέα δυναμική, πράγμα στο οποίο συμβάλλει η ενίσχυση των ελληνικών κοινοτήτων στη νότια, κυρίως, επικράτεια της Ρωσικής Αυτοκρατορίας, η προστασία και τα προνόμια που αυτές χαίρουν εκ μέρους των ρωσικών Αρχών, δεδομένου ότι η ρωσική πολιτική ηγεσία ενδιαφέρεται να εγκαταστήσει ορθόδοξο πληθυσμό στα νοτιο-ανατολικά της και τον προσελκύει με σειρά προνομίων (φορολογικές ελαφρύνσεις, εκχώρηση γης, απαλλαγή από στρατιωτική θητεία κ.α.), καθώς και το ολοένα και αυξανόμενο ενδιαφέρον της ρωσικής κοινής γνώμης απέναντι στα ελληνικά δρώμενα.

(Bronevsky V.B. Zapiski morskogo ofitsera v prodolzhenie kampanii na Sredizemnom more pod nachalstvom Vitse-Admirala D.N. Senyavina s 1805 po 1810 god. Ch. 1-3. Spb., 1818-1819).

¹⁵ Μπρόννικωφ Κ.Ι. Ταξίδι στους Αγίους Τόπους της Ευρώπης, της Ασίας και της Αφρικής κατά τα έτη 1820-1821. Μόσχα, 1824. Σ. 239.

(Bronnikov K.I. Puteshestvie k svyatim mestam, nakhodyaschimsya v Evrope, Azii i Afrike, sovershennoe v 1820 I 1821 godakh. Moskva, 1824).

Ο ελληνικός πληθυσμός που εγκαθίσταται στη Ρωσική Αυτοκρατορία, αξιοποιώντας τα προνόμια, που του παραχωρούν οι ρωσικές Αρχές, μετουσιώνεται σε ένα αναπόσπαστο δυναμικό στοιχείο της κοινωνικο-πολιτικής και οικονομικής ζωής της Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Οι ελληνικές κοινότητες αναπτύσσουν έντονη κοινωνική, φιλανθρωπική, εκπαιδευτική, και πολιτιστική δράση, η οποία δεν περιορίζεται μόνο στην επικράτεια της Ρωσικής Αυτοκρατορίας αλλά επεκτείνεται και στον ελληνικό χώρο, στη δε Ρωσία λειτουργούν ελληνικά σχολεία, ελληνικά σωματεία, εκδίδεται περιοδικός τύπος και βιβλία στην ελληνική γλώσσα.

Αξίζει να αναφέρουμε επιγραμματικά ορισμένα ονόματα επώνυμων Ελλήνων, που σημάδεψαν το βίο τη Κριμαίας και της Νότιας Ρωσίας εν γένει, π.χ. ενδεικτικά αναφέρουμε Έλληνες-ιδιοκτήτες βιομηχανικών μονάδων και εργοστασίων, όπως η Ελπινίκη Κόκκαλη εργοστάσιο κλωστοϋφαντουργίας, οι Ν.Π. Νικολαΐδης, Περσικίδης, Σακιφίδης εργοστάσιο παραγωγής ειδών διατροφής, Μ. Μπεντάκης στρωματοποιείο, Αλεξανδράκης αλευροποιείο και ελαιοτροβείο, Γιαννόπουλος εργοστάσιο οίνου, Φυρής λατομείο, Λαγός χημική μονάδα, Θεοδωρόβσκι εργοστάσιο επεξεργασίας κρυστάλλου, Γιαλτακόφ μονάδα παραγωγής σαμποβάρ (ρωσικός βραστήρας, που χρησιμοποιείται, κυρίως, στην ετοιμασία του τσαγιού - Σ.τ.Σ.).¹⁶ Οι Έλληνες της Οδησού, επίσης, υπήρξαν ιδρυτές αξιόλογων εμπορικών οίκων της Νότιας Ρωσίας, όπως οι εμπορικοί οίκοι των «Ροδοκανάκη», «Μαραζλή», «Γιαννόπουλου», «Μαύρου», «Συνα(ο)δινού», «Ράλλη».¹⁷ Πέραν των ανωτέρω, οι Έλληνες της Οδησού υπήρξαν ιδιοκτήτες μικρομεσαίων επιχειρήσεων και καταστημάτων, όπως οι Λαζαρίδης και Τσολάκης ιδιοκτήτες κρεοπωλείων, Σαραντίδης ιδιοκτήτης καταστήματος μουσικών οργάνων, μοναδικού για την εποχή του στην επικράτεια της Ρωσίας, Αρώνης οινοποιείου, Πα(ο)ταμάνος αλυσίδας πολυκαταστημάτων στην Οδησό, Παππαρήγας και Αφοί Μαρινάκη Παντοπωλείων, Αμπατιέλλος και Φωτιάδης ξενοδοχείων και εστιατορίων, Δουκελής και Τέτερης πολυκαταστημάτων, Αρεοπάτης και Τανάζης ραφείων, Αμπαρζάκης, Κρειάδης, Ελευθεριάδης και Αφοί Κριάρη ζαχαροπλαστείων, Καπίδης και Ζερβάτης-Περάκης βιβλιοπωλείων, Κωνσταντινίδης-Μικρόπουλος υφασματοποιείου, Παπανικολάου εστιατορίου-ζαχαροπλαστείου, Βρυώνης ιδιοκτήτης των ξενοδοχείων «Tsentralnaya» (=Κεντρικόν) και «Birzha» (=Χρηματιστήριο), Γραικίδης του καφενείου «Θεσσαλία», Σταύρου καταστήματος γουναρικών, Καραζίκης καταστήματος τροφίμων.¹⁸

Ένα καινούριο στάδιο στην ιστορία της Κριμαίας, και της Κερσούντας ειδικότερα, ξεκινά, κατά τους νεότερους χρόνους, στα τέλη του 18ου αι. Το 1771, κατά τη διάρκεια του ρωσοτουρκικού πολέμου των ετών 1768-1774, η Κερσούντα καταλαμβάνεται από τα ρωσικά στρατεύματα, ενώ σύμφωνα με την Ειρήνη του Κουτσούκ-Καϊναρτζή (1774) η πόλη παραμένει στην κυριότητα της Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Από αυτή τη στιγμή η Οθωμανική Αυτοκρατορία

¹⁶ Κόσμος, 1906. № 452, 204. 1907. № 108, 136. 1910. № 426.

Ελληνικός Αστήρ, 1913. № 8.

Αργοναύτης, 1912. № 14.

Φως, 1909. № 33.

¹⁷ Σκαλκόφσκι Α.Α. Ιστορικο-στατιστική εμπειρία για το εμπορικό και βιομηχανικό δυναμικό της Οδησού. Οδησός, 1839. Σ. 73.

(Skalkovsky A.A. Istoriko-statistichesky opit o torgovykh i promishlennykh silakh Odessi. Odessa, 1839. S. 73).

¹⁸ Κόσμος, 1906. № 5. 1907. № 100, 108. 1910. № 432, 437, 443, 448. 1908. № 226. 1909. № 317. 1913. № 505.

Ελληνικός Αστήρ, 1913. № 8, 35.

Αργοναύτης, 1912. № 7, 9.

Ηχώ, 1914. № 11.

αναγκάζεται να υποχωρήσει από τις διεκδικήσεις της στην περιοχή και από τα δικαιώματα να ορίζει τους ηγεμόνες της Κριμαίας. Τα δικαιώματα αυτά μεταβιβάζονται στη ρωσική πλευρά, η οποία διαθέτει στράτευμα στην Κερσούντα, εγκρίνει τους τοπικούς ηγεμόνες και, συχνά, συμβάλλει στην επικράτηση αυτών έναντι των φιλοδοξιών της τουρκικής κυβέρνησης, η οποία επιδιώκει να ξεσηκώσει τους Τατάρους εναντίον της ρωσικής πολιτικής.¹⁹ Τέσσερα χρόνια αργότερα, και συγκεκριμένα το 1778, η Αυτοκράτειρα Αικατερίνη, κατόπιν αιτημάτων και παραπόνων των κατοίκων των ηγεμονιών της χερσονήσου της Κριμαίας εξαιτίας των δυσβάσταχτων φόρων, που τους επιβάλλουν οι τοπικοί άρχοντες, αποφασίζει ότι η μετακίνηση του πληθυσμού αυτού από την περιοχή θα επιδεινώσει την οικονομική σθεναρότητα της Κριμαίας και θα επιταχύνει την αποσύνδεση, εξασθένιση και σήψη στην ευρύτερη περιοχή. Για το λόγο αυτό λαμβάνει μέτρα για τη μετακίνηση του αρμένικου πληθυσμού της Κριμαίας στο Ναχιτσεβάν και του ελληνικού στη Μαριούπολη.²⁰

Τα ανωτέρω έχουν ως αποτέλεσμα την οικονομική αποδυνάμωση της Κριμαίας, της οποίας τα έσοδα από την αμπελουργία και τις λοιπές δραστηριότητες και ασχολίες του ορθόδοξου πληθυσμού της συρρικνώνονται.²¹ Το 1784, μετά την εγκατάλειψη της χερσονήσου της Κερσούντας από τους Τατάρους και την ολική προσχώρηση της Κριμαίας στη Ρωσία, ο ελληνικός πληθυσμός επιστρέφει στο Κερτς, ανάμεσα στον οποίο και εκείνοι οι Έλληνες, που κατά τη διάρκεια του ρωσοτουρκικού πολέμου του 1768-1774 συνέταξαν το “Αλβανικό Τάγμα”, το οποίο εγκαταστάθηκε στο Ταγκανρόγκ και πολέμησε στο πλευρό της Ρωσίας. Δεν είναι τυχαίο, εξάλλου, το γεγονός ότι η Ρωσία προτείνει στο Αλβανικό Τάγμα να εγκατασταθεί στη χερσόνησο του Κερτς. Σύμφωνα με την Ειρήνη του Κουτσούκ Καϊναρτζή τα φρούρια “Κερτς” και “Γενικαλέ” μεταβιβάζονται στην κυριαρχία του ρωσικού στρατού, γεγονός που επέτρεπε στη Ρωσική Αυτοκρατορία την αξιοποίηση τόσο της Αζοφικής όσο και της Μαύρης Θάλασσας, καθώς και της Χερσονήσου του Κερτς ως σημείου εκκίνησης προς το εσωτερικό της Κριμαίας.²² Για τις “υπηρεσίες, που προσέφεραν οι “Αλβανοί” στους Ρώσους”²³ η Αυτοκράτειρα Αικατερίνη η Μεγάλη (Β΄) δίνει εντολή να τους παραχωρηθεί γη για εγκατάσταση, καθώς και να συσταθεί στράτευμα, που θα φέρει την ονομασία “Αλβανικό”, και το οποίο υποχρεούται να υπηρετεί σε περίπτωση πολεμικών επιχειρήσεων. Σύμφωνα με το Μανιφέστο του 1774, στους αποικιστές παραχωρήθηκε “πολιτική ελευθερία, ελευθερία θρησκευματος, απαλλαγή από στρατιωτική υπηρεσία, γη, δικαίωμα εμπορίας, δικαίωμα να ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα, να

¹⁹ Οδηγός της Κριμαίας. Συμφερούπολη, 1925. Σ. 246-267.

(Putevoditel po Krimu. Simferopol, 1925).

²⁰ Κονταράκι Β.Χ. Ολική περιγραφή της Κριμαίας. Τόμος 4. Μέρος 17. Αγία Πετρούπολη, 1875. Σ. 3-4.

(Kondaraki V.K. Universalnoe opisaniie Krima. Spb., 1875.).

²¹ Στο ίδιο. Σ. 4.

²² Μπικόφσκαγια Ν.Β. Οι μέτοικοι του Αρχιπελάγους του 1775 στο Κερτς και το Γενικαλέ. Κερτς, 1994. Σ. 1.

(Bikovskaya N.V. Arkhipelazhskie pereselentsy 1775 goda v Kertsy I Enikale. Kertsy, 1994).

²³ Κονταράκι Β.Χ. Ολική περιγραφή της Κριμαίας. Τόμος 4. Μέρος 17. Αγία Πετρούπολη, 1875. Σ. 5-6.

διαθέτουν εργοστάσια και δουλοπάροικους”.²⁴ Με τον τρόπο αυτό η ρωσική κυβέρνηση δημιουργεί ευνοϊκές προϋποθέσεις για την εγκατάσταση σε μια περιοχή, που πρόσφατα ενσωματώθηκε στην Αυτοκρατορία, ορθόδοξου πληθυσμού καθώς και την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας, γεγονός το οποίο αξιοποιούν στο έπακρο οι λαοί που βρίσκουν καταφύγιο στην Κριμαία, μεταξύ των οποίων και οι Έλληνες, τους οποίους ανέκαθεν χαρακτηρίζει επιχειρηματικό δαιμόνιο και δεινότητα.

Μετά το αποικιστικό αυτό κύμα, στην Κερσούντα ξεκινά μία περίοδος ανάπτυξης με ταχύτητα γεωμετρικής προόδου. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 1821 στο Κερτς εγκαινιάζεται λιμένας και τελωνειακή υπηρεσία, ενώ η πόλη, με τις γειτονικές περιφέρειες και το φρούριο Γενικαλέ αποτελούν τη διοικητική μονάδα “Κυβερνείο του Κερτς-Γενικαλέ”.²⁵ «Η περιοχή, όπου η Κερσούντα σχηματίζει μία μικρή χερσόνησο, είναι φτωχή, άψυχη, σκνή, όλο στέπες, ενώ το οδικό της δίκτυο διόλου ανεπτυγμένο. Η ίδια, όμως, η πόλη είναι πολύ αξιόλογη», - με αυτόν τον τρόπο περιγράφει το Κερτς και την εγγύτερη περιφέρειά του ένας ταξιδιωτικός οδηγός των αρχών του 19ου αι.²⁶ Πράγματι, η οικονομική εξασθένηση της Θεοδοσίας το δεύτερο ήμισυ του 19ου αι. σε σημαντικό βαθμό οφείλεται στην ανάπτυξη της Κερσούντας, καθώς και τη πόλης Μπερντιάνσκ, στις οποίες παραχωρούνται αξιόλογα προνόμια και οι οποίες βρίσκονται εγγύτερα στα παράλια της Αζοφικής.²⁷ Αναμφισβήτητα, καθ’ όλη τη διάρκεια του 19ου αι. η Κερσούντα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο ως διαμετακομιστικό κέντρο μεταξύ της Αζοφικής και της Μαύρης Θάλασσας.²⁸

Ένα καινούριο στάδιο στην ιστορία της Κριμαίας, και της Κερσούντας ειδικότερα, ξεκινά, κατά τους νεότερους χρόνους, στα τέλη του 18ου αι. Το 1771, κατά τη διάρκεια του ρωσοτουρκικού πολέμου των ετών 1768-1774, η Κερσούντα καταλαμβάνεται από τα ρωσικά στρατεύματα, ενώ σύμφωνα με την Ειρήνη του Κουτσούκ-Καϊναρτζή (1774) η πόλη παραμένει στην κυριότητα της Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Από αυτή τη στιγμή η Οθωμανική Αυτοκρατορία αναγκάζεται να υποχωρήσει από τις διεκδικήσεις της στην περιοχή και από τα δικαιώματα να ορίζει τους ηγεμόνες της Κριμαίας. Τα δικαιώματα αυτά μεταβιβάζονται στη ρωσική πλευρά, η οποία διαθέτει στράτευμα στην Κερσούντα, εγκρίνει τους τοπικούς ηγεμόνες και, συχνά,

²⁴ Στατιστικός οδηγός του Κυβερνείου της Ταυρίδος. Τόμος 1. Συμφερούπολη, 1915. Σ. 22. Οδηγός ανά την Κριμαία. Οδησός, 1909. Σ. 248. (Statisticheskyy spravochnik po Tavricgeskoi gubernii. T. 1. Simferopol, 1915. Putevoditel I spravochnik po Krimu. Odessa, 1909.).

²⁵ Φεντότοφ Π.Μ. Πεντηκονταετία του Αλεξάνδρου Γυμνασίου της Κερσούντας. Κερτς, 1914. Σ. 86 (Fedotov P.M. Pyatidesyatiletie Kerchenskoj Alexandrovskoi gimknazii. Kerch, 1914.).

²⁶ Μαρκόφσκι Ε.. Οδηγός ανά την Κριμαία. Αγία Πετρούπολη, 1814. Σ. 100. (Markovskyy E. Putevoditel po Krimu. Spb., 1814).

²⁷ Κονταράκι Β.Χ. Εις ανάμνησις εκατονταετίας της Κριμαίας. Τ. 1. Μόσχα, 1883. Σ. 40. (Kondaraki V.K. V pamyat stoletiya Krima. Moskva, 1883).

²⁸ Οδηγός ανά τις παράλιους της Μαύρης Θάλασσας. Οδησός, 1897. Σ. 72. (Putevoditel po beregam Chernogo morya. Odessa, 1897).

συμβάλλει στην επικράτηση αυτών έναντι των φιλοδοξιών της τουρκικής κυβέρνησης, η οποία επιδιώκει να ξεσηκώσει τους Τατάρους εναντίον της ρωσικής πολιτικής.²⁹ Τέσσερα χρόνια αργότερα, και συγκεκριμένα το 1778, η Αυτοκράτειρα Αικατερίνη, κατόπιν αιτημάτων και παραπόνων των κατοίκων των ηγεμονιών της χερσονήσου της Κριμαίας εξαιτίας των δυσβάσταχτων φόρων, που τους επιβάλλουν οι τοπικοί άρχοντες, αποφασίζει ότι η μετακίνηση του πληθυσμού αυτού από την περιοχή θα επιδεινώσει την οικονομική σθεναρότητα της Κριμαίας και θα επιταχύνει την αποσύνδεση, εξασθένηση και σήψη στην ευρύτερη περιοχή. Για το λόγο αυτό λαμβάνει μέτρα για τη μετακίνηση του αρμένικου πληθυσμού της Κριμαίας στο Ναχιτσεβάν και του ελληνικού στη Μαριούπολη.³⁰

Τα ανωτέρω έχουν ως αποτέλεσμα την οικονομική αποδυνάμωση της Κριμαίας, της οποίας τα έσοδα από την αμπελουργία και τις λοιπές δραστηριότητες και ασχολίες του ορθόδοξου πληθυσμού της συρρικνώνονται.³¹ Το 1784, μετά την εγκατάλειψη της χερσονήσου της Κερσούντας από τους Τατάρους και την ολική προσχώρηση της Κριμαίας στη Ρωσία, ο ελληνικός πληθυσμός επιστρέφει στο Κερτς, ανάμεσα στον οποίο και εκείνοι οι Έλληνες, που κατά τη διάρκεια του ρωσοτουρκικού πολέμου του 1768-1774 συνέταξαν το “Αλβανικό Τάγμα”, το οποίο εγκαταστάθηκε στο Ταγκανρόγκ και πολέμησε στο πλευρό της Ρωσίας. Δεν είναι τυχαίο, εξάλλου, το γεγονός ότι η Ρωσία προτείνει στο Αλβανικό Τάγμα να εγκατασταθεί στη χερσόνησο του Κερτς. Σύμφωνα με την Ειρήνη του Κουτσούκ Καϊναρτζή τα φρούρια “Κερτς” και “Γενικαλέ” μεταβιβάζονται στην κυριαρχία του ρωσικού στρατού, γεγονός που επέτρεπε στη Ρωσική Αυτοκρατορία την αξιοποίηση τόσο της Αζοφικής όσο και της Μαύρης Θάλασσας, καθώς και της Χερσονήσου του Κερτς ως σημείου εκκίνησης προς το εσωτερικό της Κριμαίας.³² Για τις “υπηρεσίες, που προσέφεραν οι “Αλβανοί” στους Ρώσους”³³ η Αυτοκράτειρα Αικατερίνη η Μεγάλη (Β΄) δίνει εντολή να τους παραχωρηθεί γη για εγκατάσταση, καθώς και να συσταθεί στράτευμα, που θα φέρει την ονομασία “Αλβανικό”, και το οποίο υποχρεούται να υπηρετεί σε περίπτωση πολεμικών επιχειρήσεων. Σύμφωνα με το Μανιφέστο του 1774, στους αποικιστές παραχωρήθηκε “πολιτική ελευθερία, ελευθερία θρησκευματος, απαλλαγή από στρατιωτική υπηρεσία, γη, δικαίωμα εμπορίας, δικαίωμα να ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα, να διαθέτουν εργοστάσια και δουλοπάροικους”.³⁴ Με τον τρόπο αυτό η ρωσική κυβέρνηση

²⁹ Οδηγός της Κριμαίας. Συμφερούπολη, 1925. Σ. 246-267. (Putevoditel po Krimu. Simferopol, 1925).

³⁰ Κονταράκι Β.Χ. Ολική περιγραφή της Κριμαίας. Τόμος 4. Μέρος 17. Αγία Πετρούπολη, 1875. Σ. 3-4. (Kondaraki V.K. Universalnoe opisanie Krima. Spb., 1875.).

³¹ Στο ίδιο. Σ. 4.

³² Μπικόφσκαγια Ν.Β. Οι μέτοικοι του Αρχιεπάγου του 1775 στο Κερτς και το Γενικαλέ. Κερτς, 1994. Σ. 1. (Bikovskaya N.V. Arkhipelazhskie pereselentsy 1775 goda v Kertsy I Enikale. Kerts, 1994).

³³ Κονταράκι Β.Χ. Ολική περιγραφή της Κριμαίας. Τόμος 4. Μέρος 17. Αγία Πετρούπολη, 1875. Σ. 5-6.

³⁴ Στατιστικός οδηγός του Κυβερνείου της Ταυρίδος. Τόμος 1. Συμφερούπολη, 1915. Σ. 22. Οδηγός ανά την Κριμαία. Οδηγός, 1909. Σ. 248.

δημιουργεί ευνοϊκές προϋποθέσεις για την εγκατάσταση σε μια περιοχή, που πρόσφατα ενσωματώθηκε στην Αυτοκρατορία, ορθόδοξου πληθυσμού καθώς και την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας, γεγονός το οποίο αξιοποιούν στο έπακρο οι λαοί που βρίσκουν καταφύγιο στην Κριμαία, μεταξύ των οποίων και οι Έλληνες, τους οποίους ανέκαθεν χαρακτηρίζει επιχειρηματικό δαιμόνιο και δεινότητα.

Βλέπουμε, λοιπόν, ότι στη Νότια Ρωσία ιδίως δημιουργούνται οι ευνοϊκές συνθήκες για την διεξαγωγή και ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας – αποτέλεσμα της προστατευτικής πολιτικής της Ρωσίας, σε συνδυασμό πάντα με την ταύτιση των συμφερόντων τη δεδομένη χρονική στιγμή - που επέτρεψαν στον ελληνικό πληθυσμό να αξιοποιήσει στο έπακρο τις δυνατότητές του και να εξαντλήσει το ασίγηστο δυναμικό του. Το επιχειρηματικό δαιμόνιο του Έλληνα, ο οποίος συχνά κατέφευγε στο ψεύδος και την απάτη, απαθανατίζονται στο φολκλόρ της ευρύτερης περιοχής της Νότιας Ρωσίας. Μία, λοιπόν, παροιμία του 19ου αι. διατυπώνεται ως εξής: “Ένας οποιοσδήποτε άνδρας μπορεί να εξαπατηθεί από έναν Τσιγγάνο, ο Τσιγγάνος μπορεί και αυτός να εξαπατηθεί από έναν Εβραίο, ο Εβραίος, με τη σειρά του, από έναν Αρμένιο, ο Αρμένιος από Έλληνα, ο δε Έλληνας μόνο από τον ίδιο το Διάβολο και αυτό σε περίπτωση που κάτι τέτοιο του το επιτρέψει ο ίδιος ο Θεός”.³⁵

Σε αυτό το σημείο θα επιθυμούσα να αναφέρω ένα παράδειγμα από τη δράση της ελληνικής κοινότητας της Οδησού, με επικεφαλής τον γνωστό έμπορο της εποχής Θεόδωρο Ροδοκανάκη, η οποία, κατά τη διάρκεια της επανάστασης στην Κρήτη της περιόδου 1866-1869, δημιούργησε μία επιτροπή αλληλεγγύης προς τη Μεγαλόνησο, διεξήγαγε εράνους και, με την αρωγή και σύμπραξη της ρωσικής κυβέρνησης, συγκέντρωνε κεφάλαια για την ενίσχυση του αγώνα των Κρητικών. Ο δε Θεόδωρος Ροδοκανάκης, με δικά του πλοία, μετέφερε ανιδιοτελώς στη Μεγαλόνησο επισιτιστική βοήθεια. Επιτροπές αλληλεγγύης, μάλιστα, λειτούργησαν σε αρκετές πόλεις της Ρωσίας. Σε αυτές μετείχαν όχι μόνο Έλληνες αλλά και Φιλέλληνες, μεταξύ των οποίων ο γνωστός Ρώσος ζωγράφος Αϊβαζόφσκι, ο οποίος δημοπράτησε μερικούς πίνακές του και τα έσοδα τα διοχέτευσε στον αγώνα της Κρήτης για την ανεξαρτησία της.³⁶

(Statisticheskoy spravochnik po Tavricgeskoi gubernii. T. 1. Simferopol, 1915. Putevoditel I spravochnik po Krimu. Odessa, 1909.).

³⁵ Λεόνωφ Ο.Π., Λεόνωφ Γ.Λ. Οι Έλληνες και η οικονομική ανάπτυξη της Ουκρανίας στα τέλη του 19ου- αρχές 20ου αι. – Ντονμπάς και Αζοφική: Προβλήματα κοινωνική, εθνικής και πνευματικής ανάπτυξης. Πρακτικά του Διεθνούς Συνεδρίου Επιστημονικού και Πρακτικού χαρακτήρα. Μαριούπολη, 1993. Σ. 126.

(Leonov O.P., Leonov G.L. Greki I ekonomicheskoye razvitie Ukraini v kontse XIX – nachale XX v. – Donbas I Priazovye: Problemi sotsialnovo, natsionalnovo I dukhovnovo razvitiya. Tezisi dokladov ,ezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferentsii. Marioupol, 1993).

³⁶ Ορα: Σενκέβιτς Ι.Γ..Η Ρωσία και η Επανάσταση της Κρήτης 1866-1869. Μόσχα, 1970. Σελ. 87.

Κατόπιν πρωτοβουλίας του Προέδρου της Επιτροπής Αλληλεγγύης προς τους κατοίκους της Κρήτης Θ. Ροδοκανάκη, στις 10 Ιουνίου 1868 πραγματοποιείται εκδήλωση, στην οποία συμμετέχουν μέλη της ρωσικής και ελληνικής κοινωνίας του τόπου. Σύμφωνα με δημοσιεύματα του τύπου της Οδησού, η συνάντηση διεξήχθη σε ιδιαίτερα ζεστή και αδελφική ατμόσφαιρα. Ακούγονται προπόσεις για τη νίκη του ελληνικού λαού, για το ρωσικό λαό, τον πρόεδρο της Επιτροπής, ενώ ασταμάτητα ηχούν στον αέρα το ρωσικό «ουρά» και το ελληνικό «ζήτω», τα οποία συγχωνεύονται σε μία «ασίγαστη οχλοβοή».³⁷

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η διαθήκη του Θ. Ροδοκανάκη, η οποία συντάσσεται στις 15 Σεπτεμβρίου 1872, δηλαδή δέκα χρόνια πριν το θάνατό του, στην ελληνική γλώσσα, γεγονός που, για πολλοστή φορά, πιστοποιεί το ευνοϊκό κλίμα και συνθήκες διαβίωσης και δραστηριότητας της ελληνικής κοινότητας στη Νότια Ρωσία, δεδομένου ότι της παρέχεται η δυνατότητα, όχι μόνο να λαμβάνει ελληνική παιδεία, να εκδίδει εφημερίδες και περιοδικά στην ελληνική, να παρακολουθεί τη Θεία Λειτουργία σε ελληνική Εκκλησία, να ομιλεί τη μητρική της γλώσσα, αλλά και να συντάσσει επίσημα νομικά κείμενα στην ελληνική, στα οποία εξασφαλίζεται η ίδια νομική ισχύς με αντίστοιχα δικαιολογητικά και έγγραφα στη ρωσική γλώσσα.³⁸

Άλλο ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα δραστήριας ομογενειακής κοινότητας του εξωτερικού είναι αυτή της Κερσουντας (αρχαίο Ποντικάπαιον, Ανατολική Κριμαία), εξέχοντες εκπρόσωποι της οποίας αποτελούσαν τα μέλη της οικογένειας ιδιοκτητών μεγάλου καπνεργοστασίου «Μεσαξούδη». Αρκετά στοιχεία για την ταυτότητα της οικογένειας και την εθνική της συνείδηση αντλούμε από τη η διαθήκη του μεγαλύτερου γιου της οικογένειας Γρηγορίου, ο οποίος απεδέμησε στις 01.12.1915.³⁹ Σύμφωνα με το περιεχόμενο της διαθήκης, ο Γρηγόριος Μεσαξούδης κληροδοτεί το 7,5% της περιουσίας του σε 11 ανώτερα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χερσονήσου της Κριμαίας, ενώ το 20% το κληροδοτεί στο Βασίλειο της Ελλάδος και, συγκεκριμένα, το 10% προορίζεται για κατασκευή, στην Ελλάδα, σχολών, που θα φέρουν το όνομά του, ενώ το υπόλοιπο 10% προορίζεται σε υποτροφίες για σπουδαστές των κατώτερων, μεσαίων και ανώτατων εκπαιδευτικών βαθμίδων.⁴⁰ Δεν είναι, λοιπόν, τυχαίο που ο εκπρόσωπος αυτός της ελληνικής ομογένειας, μεγαλωμένος και γαλουχημένος σε μία αδερφή προς την Ελλάδα χώρα, στη Ρωσική Αυτοκρατορία, παρά το ότι όλη η ζωή και δραστηριότητά του ήταν προσανατολισμένη στην ευημερία της χώρας αυτής, η οποία, ουσιαστικά αποτέλεσε την πατρίδα του, δεν ξεχνά ποτέ την ιστορική του πατρίδα, την πατρίδα των προγόνων του, τις ρίζες του, την

³⁷ Στο ίδιο.1867. № 128.

³⁸ GAOO. F.188. O.1. D.4. L.4.

³⁹ TGAK. F. 376. Op. 5. D. 11921. L. 258.

⁴⁰ Ibidem.

Ελλάδα και, λίγο πριν το θάνατό του, της αφιερώνει ένα μεγάλο μέρος της περιουσίας του, επιθυμώντας, αφ' ενός, την ανάπτυξη των γραμμάτων στην ιστορική του πατρίδα, αλλά και, αφ' ετέρου, τη μετά θάνατον μνημόνευσή του σε αυτή.

Οι τακτικές επαφές ανάμεσα στους Έλληνες και τους Ρώσους έχουν ως επακόλουθο ορισμένη πολιτιστική επίδραση της Ρωσίας στην Ελλάδα. Η παραμονή, για παράδειγμα, του ρωσικού στόλου στον Πόρο, όπου τα πρώτα χρόνια μετά την επανάσταση εγκαθίσταται η ρωσική ναυτική βάση, ο γνωστός μέχρι και σήμερα ρωσικός Ναύσταθμος, σε ορισμένο βαθμό επηρεάζουν τον καθημερινό βίο και τρόπο ζωής των κατοίκων του νησιού. Καταγράφοντας τις εντυπώσεις του από την επίσκεψή του στο νησί, ο Μπαζίλη αναφέρει:

«Μπορεί να θεωρηθεί ότι ο Πόρος είναι ρωσική πόλη, ενώ τα παράλια του Μοριά ανεπτυγμένη ρωσική επαρχία. Όλοι, σχεδόν, οι κάτοικοι καταλαβαίνουν τη γλώσσα μας, ενώ αρκετοί νέοι Ποριώτες μιλούν ελεύθερα τη ρωσική. Οι φιλικές τους σχέσεις με τους ναύτες μας άρχισαν από εκείνη ακριβώς την ημέρα, όταν οι πρώτοι Ρώσοι, που πάτησαν το πόδι τους στο νησί, αντί να μακρηγορούν, έβγαζαν την τραγιάσκα τους και, κάνοντας το σταυρό τους, έλεγαν: «ο Έλληνας είναι χριστιανός, ο Ρώσος είναι χριστιανός» και φιλικά αγκαλιάζονταν ως ποίμνιο της ίδιας εκκλησίας, ενώ το κύπελλο με το κρασί επισφράγιζε την αδερφική τους ένωση.»⁴¹

Χαρακτηριστικό παραμένει το γεγονός, ότι οι Ρώσοι περιηγητές αντιμετωπίζουν τους δεσμούς της ορθοδοξίας ως το θεμέλιο λίθο της φιλίας των δύο λαών. Ο Μπαζίλη, μάλιστα, αναφέρει, ότι η παραμονή του ρωσικού στόλου στον Πόρο, σε σημαντικό βαθμό, συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου, βελτιώνοντας «την κατάσταση της πόλης απ'όλας τας απόψεις».⁴² Η πολιτιστική επίδραση της Ρωσίας είναι αισθητή και σε άλλα σημεία της Ελλάδας. Περιγράφοντας την ανώτερη κοινωνία της Σύρας ο Μπαζίλη αναφέρει «πόσο ευχάριστο είναι να ακούς τις κοπέλλες της υψηλής κοινωνίας, που φοίτησαν στο Ινστιτούτο της Οδησσού, να μιλούν τη ρωσική».⁴³

Οι περιηγητές υπογραμμίζουν, επίσης, ότι τα πρώτα χρόνια μετά την επανάσταση οι Έλληνες, ακόμη και αυτοί που προέρχονται από τα κατώτερα εισοδηματικά και κοινωνικά στρώματα, εκφράζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τη Ρωσία, αν και πολλές φορές εκδηλώνουν την αφέλειά τους αναφορικά με το πώς φαντάζονταν την ορεινή αυτή χώρα. Ο Ορλώφ-Νταβίντωφ γράφει, ότι κατά την παραμονή του στην Ανδρίτσαινα (Αρκαδία), πλήθος περίεργων κατοίκων

⁴¹ Μπαζίλη Κ.Μ. Το Αρχιπέλαγος και η Ελλάδα τα έτη 1830-1831. Μέρος 1. Αγία Πετρούπολη, 1834. Σ. 79.

⁴² Στο ίδιο. Σ. 82.

⁴³ Στο ίδιο. Σ. 28.

συγκεντρώθηκε για να δει τον Ρώσο επισκέπτη «και με ρωτούσαν για τη Ρωσία διάφορα, για παράδειγμα εάν γεννιούνται στη χώρα μας δικέφαλοι αετοί».⁴⁴

Ο ίδιος συνεχίζει

*«η σφραγίδα με το δικέφαλο αετό στο διαβατήριό μου, μού εξασφάλισε κάθε σεβασμό από πλευράς τοπικής διοίκησης στο Ναύπλιο, η οποία ανέθεσε σε έναν υπάλληλο να προετοιμάσει όλες τις λεπτομέρειες της περαιτέρω περιήγησής μου».*⁴⁵

Μπορεί, επίσης, να γίνει λόγος και για αρκετά ισχυρή πολιτική επιρροή της Ρωσίας στις εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδος την εν λόγω περίοδο. Οι Ρώσοι περιηγητές αναφέρουν, ότι κατά τη λήψη κάποιας απόφασης, όχι, απαραίτητα, σε ανώτερο πολιτικό επίπεδο, οι Έλληνες λειτουργούν και σκέφτονται υπολογίζοντας την αντίδραση και τη στάση της Ρωσίας. Ο Μπαζίλη, για παράδειγμα, γράφει ότι, κατά τη διάρκεια αντικυβερνητικής εξέγερσης στον Πόρο, ένας Έλληνας αξιωματικός του τακτικού στρατού, ευρισκόμενος επάνω στο ρωσικό πλοίο, «εξηγώντας μας τα δρώμενα με την απλή διάλεκτο των αισθημάτων, κέτευε το Ναύαρχό μας να μην αποκομίζει αρνητικά συμπεράσματα για το σύνολο του ελληνικού λαού από το παράδειγμα των εξεγερθέντων και συνέχιζε: «τι θα πουν στη Ρωσία?»».⁴⁶ Μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια η ρωσική επιρροή εν μέρει περιορίζεται, εξακολουθεί, ωστόσο, να παραμένει αρκετά ισχυρή. Ο ρόλος του ρωσικού κόμματος, το οποίο αποτελείται από οπαδούς που ως κύριο γνώμονα προσανατολισμού θεωρούν τη Ρωσία, ισχυροποιείται το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας 1830 και αποτελεί καθοριστικό παράγοντα στη διαμόρφωση της πολιτικής του Όθωνα.⁴⁷ Χαρακτηριστικό, εξάλλου, παραμένει το γεγονός, ότι, ακόμη και όταν η επιρροή του ρωσικού κόμματος συρρικνώνεται στις αρχές της δεκαετίας 1840, πολιτικοί κύκλοι της Ελλάδος δεν προβαίνουν στη λήψη αποφάσεων χωρίς την προκαταρκτική έγκριση της Ρωσίας. Ο Ρώσος διπλωμάτης Σ.Ν. περιγράφει, ότι κατά την επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843, η οποία είχε ως αποτέλεσμα την ψήφιση Συντάγματος, οι εξεγερμένοι, με επικεφαλής το Δημήτριο Καλλέργη, “δεν επιθυμούσαν να δράσουν χωρίς να είναι εκ των προτέρων πεπεισμένοι ότι χαίρουν της σύμφωνης γνώμης και έγκρισης της Ρωσίας”. Παράλληλα ο Ρώσος διπλωμάτης τονίζει, ότι ο Καλλέργης, έχοντας αμφιβολίες σχετικά με την υποστήριξη της Ρωσίας, προέβη στο εξής τέχνασμα:

⁴⁴ Ορλώφ-Νταβίντωφ Β. Ταξιδιωτικές σημειώσεις. Μέρος 1. Αγία Πετρούπολη, 1839. Σ. 58.

⁴⁵ Ορλώφ-Νταβίντωφ Β. Ταξιδιωτικές σημειώσεις. Μέρος 1. Αγία Πετρούπολη, 1839. Σ. 58.

⁴⁶ Μπαζίλη Κ.Μ. Το Αρχιπέλαγος και η Ελλάδα τα έτη 1830-1831. Μέρος 2. Αγία Πετρούπολη, 1834. Σ. 84.

⁴⁷ Περισσότερα για το ρωσικό κόμμα όρα: Μισουρέβιτς Ο.Ε. Η διαμόρφωση του εθνικού κράτους στην Ελλάδα: «το Ρωσικό κόμμα» την περίοδο 1837-1844. Μόσχα, 1997. (Misyurevich O.E. Stanovleniye natsionalnogo gosudarstva v Gretsii: «Russkaya partiya» v 1837-1844 godakh. Moskva, 1997).

«Τη νύχτα της 3ης Σεπτεμβρίου (1843) οι συνωμότες, περπατώντας στους δρόμους της Αθήνας, συγκεντρώθηκαν έξω από το σπίτι του Ρώσου Επιτετραμμένου (Πρέσβυ), κατά τη διάρκεια δεξίωσης που ελάμβανε χώρα εκείνο το βράδυ, και έστειλαν τον επικεφαλής τους μέσα για να ρωτήσει τη γνώμη του Πρέσβυ σχετικά με το εγχείρημά τους. Ο Καλλέργης μπήκε στην αίθουσα, περιφέρθηκε μερικά λεπτά ανάμεσα στους επισκέπτες, δεν αντάλλαξε ούτε μία λέξη με τον οικοδεσπότη, ο οποίος έπαιζε χαρτιά, και επιστρέφοντας στους συντρόφους του τους είπε, πονηρά, δήθεν εξ ονόματος του Ρώσου πρέσβυ, το μοιραίο “ναι”. Την επόμενη ημέρα ο κ. Κατακάζης (ο τότε Επιτετραμμένος μας), για να αποφύγει την αιματοχυσία και να προλάβει την περαιτέρω διόγκωση της επανάστασης, η οποία απειλούσε να εξαπλωθεί και να καταλύσει το Βασιλιά Όθωνα από το θρόνο του, ήταν αναγκασμένος, θέλοντας και μη, μαζί με τους λοιπούς αντιπροσώπους ξένων κρατών, να αναγνωρίσει την επανάσταση.»⁴⁸

Ο Ελληνισμός και ο Φιλελληνισμός στη Ρωσία ανέκαθεν αποτελούσαν ένα τεράστιας σημασίας δυναμικό, που εξασφάλιζε αφ' ενός την ευημερία και τη συσπείρωση της ελληνικής κοινότητας στη Ρωσία, τη διατήρηση της εθνικής της ταυτότητας και συνείδησης, αφ' ετέρου συνέβαλε στην ανάπτυξη του ελληνικού κράτους, καθώς και στην περαιτέρω σύσφιξη των διμερών σχέσεων των δύο ομόδοξων λαών, που τους συνδέει κοινή ιστορική πορεία, κοινοί πνευματικοί δεσμοί, τόσο σε θεσμικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο διαπροσωπικών σχέσεων.

Εν κατακλείδι κρίνεται σκόπιμο να αναφέρουμε ένα απόσπασμα από τα απομνημονεύματα του Αλεξάντρ Μιλιουκόφ, Ρώσου περιηγητή του δεύτερου ήμισυ του 19^{ου} αι., ο οποίος επισκέφθηκε τη Χώρα μας. Πρόκειται για το 1857, περίοδο μετά τον Κριμαϊκό Πόλεμο, όταν η πολιτική ηγεσία της Ελλάδας όλο και περισσότερο προσανατολίζεται προς τη Δύση, ενώ η επιρροή της Ρωσίας στην ευρύτερη περιοχή είναι αποδυναμωμένη. Ο Μιλιουκόφ αναφέρει ότι κατά τον περίπατό του στους πρόποδες της Ακρόπολης και συνοδευόμενος από έναν Έλληνα γνωστό του, με τον οποίο επικοινωνούσε στη γαλλική, συνάντησε έναν ηλικιωμένο Έλληνα βοσκό. Ο βοσκός, στην αρχή, νόμισε ότι ο ξένος περιηγητής είναι Γερμανός, αφού, όμως, έμαθε ότι πρόκειται για Ρώσο “το συνοφρυωμένο πρόσωπο του γέροντα φωτίστηκε. –Ρώσος! – είπε ο γέρος τοποθετώντας το χέρι στην καρδιά, - κάθισε, κάθισε! Οι Ρώσοι είναι προσκεκλημένοι μας! Οι Ρώσοι είναι αδέρφια μας!”⁴⁹

Νομίζω ότι αυτά τα λόγια του Έλληνα βοσκού χαρακτηρίζουν με το βέλτιστο τρόπο τις σχέσεις των δύο λαών διαχρονικά, πρωτίστως σε διαπροσωπικό επίπεδο, σε επίπεδο απλών ανθρώπων, ανεξαρτήτως πολιτικών συγκυριών, ισορροπιών και σκοπιμοτήτων.

Εν κατακλείδι, κρίνεται σκόπιμο να παραπέμψουμε στο Ρώσο περιηγητή, κόμη Βλαντίμιρ Ορλόβ-Νταβίντοβ (1809-1882), μυστικοσύμβουλο, επίτιμο μέλος της Ακαδημίας Επιστημών,

⁴⁸ Σ.Ν. Επιστολές για την Ελλάδα ... Σ. 86.

⁴⁹ Μιλιουκόφ Α.Π. Αθήνα και Κωνσταντινούπολη Περιηγητικές σημειώσεις του Α. Μιλιουκόφ το 1857. Μέρος 1. Αγία Πετρούπολη, 1859. Σ. 53.

50. Ορλόφ-Νταβίντοφ Β. Ταξιδιωτικές σημειώσεις. Μέρος 1. Αγία Πετρούπολη, 1839. Σ. 58.

συγγραφέα, προστάτη των τεχνών και λάτρη της αρχαιότητας. Το 1835 ο κόμης Ορλόβ οργανώνει και χρηματοδοτεί επιστημονική αποστολή στη Μικρά Ασία και στα νησιά του Ιονίου. Μαζί του προσκάλεσε τον περίφημο Ρώσο ζωγράφο Καρλ Μπριουλόβ (1799-1852), τον αρχιτέκτονα-ακαδημαϊκό Ν.Ε. Γιεφίμοβ (1799-1851) και τον αρχαιολόγο καθηγητή Κράμερ. . Μάλιστα, ο Ρώσο ζωγράφος Καρλ Μπριουλόβ απαθανατίζει τα απείρου κάλλους ελληνική τοπία και τον βίο του ελληνικού λαού.

Αποκύημα αυτής της περιήγησης αποτελούν οι ταξιδιωτικές σημειώσεις-απομνημονεύματα κατά τη διάρκεια της περιήγησης στα Ιόνια Νησιά, στην Ελλάδα, στη Μικρά Ασία και την Τουρκία, που εκδόθηκαν στην Αγία Πετρούπολη το 1839 και τα οποία, στο επίλογο, ολοκληρώνονται με την εξής κάτωθι διατύπωση – που ουσιαστικά αποτελεί πεμπτούσια του ρωσικού φιλελληνικού πνεύματος:

«Όσο μακρύ και να διαγράφεται το μέλλον του Βορρά, άλλο τόσο εκτείνεται σε βάθος και το παρελθόν της Ελλάδας, κι όταν η δύναμη του ατμού θα εκμηδενίσει τις αποστάσεις σ’ όλην τη γήινη σφαίρα και θα αντικαταστήσει τον μόχθο χιλιάδων ανθρώπων, ακόμη και τότε ο ανθρώπινος νους δεν θα καταφέρει να δημιουργήσει τίποτα τελειότερο από την Ιλιάδα και τον Παρθενώνα.»⁵⁰

Είμαι ειλικρινά πεπεισμένη ότι το ως άνω υλικό για πολλοστή φορά τεκμηριώνει, αναγάγει και επιβεβαιώνει τους άρρηκτους, ισχυρότατους πνευματικούς, ιστορικούς δεσμούς της ενιαίας ιστορικής-πολιτισμικής-πνευματικής μας κοινότητας μεταξύ των δύο λαών μας.

